

La Comissió i el Jurat del Ram de Cintes de Manresa (1900-1911) i les Junes de Reformes Socials

The «Comissió i Jurat» of the Manresa ribbon-makers (1900-1911) and the «Juntas de Reformas Sociales»

per Rafael Luque Fernández

RESUM:

A l'inicis del segle xx, l'estructura productiva en el subsector del ram de cintes a Manresa generà unes institucions específiques de resolució dels conflictes: la Comissió Mixta i el Jurat del Ram de Cintes. A aquestes cal sumar les que es posaren en marxa a l'Estat espanyol amb les primeres lleis de reforma social: les Junes de Reformes Socials (1900), i els Tribunals Industrials i els Consells de Conciliació i Arbitratge (1908). L'article analitza com aquelles institucions locals trobaren en aquestes unes vies d'integració *ideals*, atesa la seva similitud organitzativa, i un marc idoni per tal d'absorbir i resoldre la conflictivitat. Amb un avantatge significatiu: el caràcter oficial de les noves institucions estatals i la força legal de les seves resolucions.

PARAULES CLAU:

Reforma social, conflictivitat laboral, conciliació, arbitratge.

ABSTRACT:

At the beginning of the twentieth century, the ribbon makers of the town of Manresa, in Catalonia, created their own specific institutions for the resolution of labour disputes: the so called «Comissió Mixta i Jurat del Ram de Cintes», a joint commission and a special tribunal. At the same time, some similar institutions were coming to life in Spain with the first laws of social reform: the «Juntas de Reformas Sociales» (Boards of Social Reform) in 1900 and the «Tribunales Industriales y Consejos de Conciliación y Arbitraje» (Industrial Tribunals and Boards of Conciliation and Arbitration) in 1908. The paper aims to show how those local institutions fitted perfectly with the national ones, given their organizational similarity, in the aim to find a way of absorbing and resolving conflict—with the added advantage of the official nature of the state bodies and the legal force of their resolutions.

KEY WORDS:

Social reform, labour conflict, conciliation, arbitration.

Introducció

Al començament del segle xx, la comarca del Bages, amb la seva capital, Manresa, era un important districte industrial tèxtil cotoner, a imatge d'allò que la comar-

ca del Vallès Occidental era en la indústria tèxtil llanera, amb Terrassa i Sabadell com a centres, o bé com la comarca del Maresme, amb Mataró com a centre, ho era en la indústria tèxtil especialitzada en els gèneres de punt. A Manresa, però, es donava una altra característica dins el sector cotoner: hi havia una altíssima especialització en un subsector específic, el de la cinteria, força arrelat a la ciutat, on ja des de la fi del segle XVIII es tenen notícies de fabricants de cintes de seda.¹

Un subsector que, al seu torn, també feia que es donés una estructura productiva força peculiar entre empresaris, operaris i treballadors, els quals, a banda de la producció específica en les fàbriques, en el que es coneixia com a *treball reunit*, també es disseminaven per la ciutat en petits obradors i tallers familiars, coneguts aquests com de *treball distribuït*.²

Les relacions laborals que es derivaven d'aquesta estructura productiva generaren a la ciutat una conflictivitat laboral també específica, molt marcada; alhora, també els seus protagonistes es dotaren d'unes institucions específiques de resolució dels conflictes, les quals constitueixen una genuïna particularitat manresana.

Durant bona part de la primera dècada del segle XX, aquestes institucions de resolució dels conflictes foren la Comissió Mixta del Ram de Cintes i, quan aquesta era superada, el Jurat del Ram de Cintes. El que és peculiar d'aquesta Comissió i d'aquest Jurat no és solament la seva existència –l'existència de comissions o de jurats específics en el sector tèxtil era un lloc comú a moltes ciutats industrials catalanes–,³ sinó, d'una banda, la seva permanència en el temps (la Comissió i el Jurat es renovaven cada any, i les seves renovacions es convocaven i se celebraven de manera oficial a les dependències de l'Ajuntament de la ciutat), i, de l'altra, la seva estructura interna específica.

Allò que anem a veure a continuació és com aquella peculiar estructura institucional, que al llarg dels primers anys del segle XX intentava vehicular, donar resposta i frenar una més que notable conflictivitat laboral a la ciutat, amb l'aparició ofi-

1. J. SARRET I ARBÓS, *Història de la indústria, del comerç i dels gremis de Manresa*, Manresa, Impremta de Sant Josep, 1923, 1-298.

2. Per entendre aquesta estructura productiva peculiar i altament competitiva és imprescindible l'estudi realitzat per R. VILA I L. VIRÓS, «Cambio técnico y conflicto social en la industria de las cintas de algodón (Manresa, 1890-1919)», dins C. ARENAS POSADAS, A. FLORENCIO PUNTAS I J. PONS PONS (ed.), *Trabajo y relaciones laborales en la España contemporánea*, Sevilla, Mergablum. Edición y Comunicación, S.L., 2001, 505-519, actes de les II Jornadas de Historia Económica de las Relaciones Laborales, celebrades en Sevilla en novembre de 1999. Una versió posterior d'aquest article a *Dovella* 82, 2003, 13-21; vegeu també L. VIRÓS, «El teler de cintes múltiples a Manresa: un cas de transferència tecnològica», dins L. VIRÓS, *Actes de les V Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya. Manresa, 26, 27 i 28 d'octubre de 2000*, Barcelona, Marcombo Boixareu Editores - Enginyers Industrials de Catalunya, 2002, 57-72.

3. Vegeu, a tall d'exemple, el Jurat de patrons i obrers de la ciutat de Sabadell que es va constituir el 3 de novembre de 1899 i que s'allargaria fins al 24 d'octubre del mateix any, en el transcurs del qual va fer dotze sessions. El Jurat estava integrat pels industrials tèxtils, pels amos dels telers, per la Secció de la Federació Obrera Sabadellenca, i per la Invalidez y Fomento de la Industria. R. LUQUE, «La Junta de Reformes Socials de Sabadell, 1900-1923», a *Arraona. Revista d'Història* (Sabadell) 22, 1999, 11-32; 23, 2000, 45-74; i 24, 2001, 37-64.

cial d'institucions de resolució dels conflictes arreu de l'Estat, com foren les Junes de Reformes Socials a partir de 1900, i dels Tribunals Industrials i els Consells de Conciliació i Arbitratge a partir de l'any 1908, aquelles institucions locals trobaren en aquestes, d'una banda, unes vies d'integració *ideals*, atesa la seva similitud organitzativa, i també, d'una altra banda, un marc idoni per tal d'absorbir i resoldre la conflictivitat. Aquesta vegada, però, amb un avantatge significatiu: el caràcter oficial de les noves institucions estatals i la força legal de les seves resolucions.

Aquestes institucions foren el resultat del canvi d'actitud de l'Estat espanyol en matèria sociolaboral a l'inici de segle xx. Efectivament, fou al principi d'aquest segle quan l'Estat espanyol inicià un procés clarament intervencionista en matèria sociolaboral, tot intentant posar en marxa la regularització de les condicions de treball de la població obrera. És a dir, intentà posar en marxa un marc legal de relacions laborals en l'àmbit nacional. Aquest procés inicial, d'arrencada seriosa, abasta des de les conegudes *Lleis Dato*: Llei de 30 de gener de 1900 sobre Accidents de treball (Reglament: 28.07.1900), i la Llei de 13 de març de 1900 sobre condicions de treball de les dones i els nens (Reglament: 13.11.1900),⁴ fins a la creació de l'Institut de Reformes Socials (IRS) el 1903, la plasmació efectiva de l'Instituto del Trabajo proposat per Canalejas l'any 1902.⁵

L'article 7è de la Llei de 13 de març sobre condicions de treball de les dones i els nens és el que dóna vida a les Junes Provincials i Locals de Reformes Socials. Les provincials estarien constituïdes per representacions de les locals, i estarien presidides pel governador civil de la província. En formaria part, al seu torn, un vocal tècnic designat per la Reial Acadèmia de Medicina, «cuyo cometido será in-

4. Per a un seguiment exhaustiu d'aquestes lleis, i de qualsevol altra relacionada amb el període, així com del seu context històric, és imprescindible A. MARTÍN VALVERDE, M. C. PALOMEQUE LÓPEZ, F. PÉREZ ESPINOSA, F. VALDÉS DAL-RE, M. E. CASAS BAHAMONDE i J. GARCÍA MURCIA, *La legislación social en la historia de España. De la revolución liberal a 1936*, Madrid, Congreso de los Diputados, 1987.

5. Per a l'Institut de Reformes Socials, vegeu J. I. PALACIO MORENA, *La institucionalización de la reforma social en España, 1883-1924: La Comisión y el Instituto de Reformas Sociales*, Madrid, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, 1988; per a les Junes de Reformes Socials, F. RUBIO LÓPEZ DE LA LLAVE, «Las Juntas de Reformas Sociales y el reformismo social en la Restauración (1900-1924)», *Revista de la Facultad de Geografía e Historia* 1, 1987, 57-88; per a les Junes de Reformes Socials a Catalunya, R. LUQUE FERNÁNDEZ, *Las Juntas de Reformas Sociales i l'intervencionisme estatal en el món del treball a Catalunya, 1900-1923*, tesi doctoral, dirigida per Pere Gabriel, catedràtic d'Història Moderna i Contemporània, Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), 2011 (<http://hdl.handle.net/10803/51424>). Noves reflexions sobre la reforma social a J. I. PALACIO MORENA (coord.), *La Reforma Social en España. En el centenario del Instituto de Reformas Sociales*, Madrid, Consejo Económico y Social, 2004, Colección Estudios; i a M. J. ESPUNY TOMÁS, O. PAZ TORRES i J. CAÑABATE PÉREZ (ed.), *Un siglo de derechos sociales. A propósito del centenario del Instituto de Reformas Sociales (1903-2003)*, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, Servei de Publicacions, 2006. Per a l'Institut del Trabajo, vegeu A. BUYLLA, A. GONZÁLEZ POSADA i L. MOROTE, *El Instituto del Trabajo. Datos para la historia de la Reforma Social en España*, Madrid, Establecimiento Tipográfico de Ricardo Fé, 1902, con un discurso preliminar de José Canalejas y Méndez, exministro de Agricultura, y una memoria acerca de los Institutos del Trabajo en el extranjero por J. Uña y Sarthou; edición facsímil: Madrid, Centro de Publicaciones, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, 1986, con prólogo de Santiago Castillo.

formar de las condiciones de higiene y salubridad en los trabajos de los talleres». Per la seva banda, les juntes locals es compondríen d'un número igual de patrons i de obrers [sis vocals cada classe, amb els seus respectius suplents] i d'un representant de la Autoritat civil [l'alcalde], que tindrà la presidència, i d'altre de la eclesiàstica [el rector més antic]. Les atribucions de les juntes eren...

[...] inspeccionar todo centro de trabajo; cuidar de que tengan condiciones de salubridad é higiene; formar las estadísticas del trabajo; procurar el establecimiento de jurados mixtos de patronos y obreros; entender en las reclamaciones que unos y otros sometieran á su deliberación, y velar por el cumplimiento de esta ley, singularmente donde se reúnan obreros de ambos sexos, para que se observe una disciplina que evite todo quebranto de la moral ó las buenas costumbres.

Altres competències de les Juntes de Reformes Socials es troben en els articles de la llei de 13 de març de 1900: el 12 (clasificació d'indústries), 13 (determinació de les empreses susceptibles de ser multades), 14 (tasques d'inspecció), 15 (informes sobre les instàncies d'excepció de l'aplicació de la llei) i 17 (obligació de les empreses de col·locar en lloc visible les disposicions d'aquesta llei, així com la de depositar un exemplar dels reglaments interiors de fàbrica en la Secretaria de la Junta Local de Reformes Socials). Les Juntes de Reformes es convertien, així, en els organismes que donaven carta de naturalesa dels convenis de tota mena –horaris laborals, jornals, condicions de treball, etc.– entre la patronal i la classe obrera. Insistim: es tracta de veure que molta de la nova legislació social del període confereix a les Juntes noves atribucions i que aquestes constitueixen, en suma, indicadors de la seva rellevància, en tant que juguen un paper preponderant en el terreny de la conflictivitat social. Fent una breu mostra d'aquesta legislació, es relaciona en catorze àmbits diferents:

a) Treball de dones i nens. b) Jurats mixtos. c) Contractes de treball en les concessions d'Obres Públiques. d) Jornada de treball. e) Descans dominical. f) Pactes col·lectius. g) Vagues i col·ligacions h) Accidents de treball.	i) Previsió i Assistència Social. j) Inspecció de lleis socials k) Conciliació, arbitratge i organismes paritaris. l) Tribunals Industrials. m) Comissió de Reformes Socials i Administració del Treball. n) Relacions especials de treball.
--	---

Tots els àmbits estan relacionats amb tot allò que gira al voltant de les relacions laborals: des de com es regulen aquestes fins a com s'estableixen mecanismes de conciliació davant els conflictes que es generen. A tots ells, les Juntes de Reformes Socials tenen un paper a jugar. Aquest se circumscriu, en general, a tres camps principals: el de la conciliació de les parts enfrontades (arbitrant sempre que sigui

possible), el de l'estadística del treball i el de la inspecció de les lleis socials que l'Estat genera. Catorze àmbits diferents entorn del món laboral i quaranta-un preceptes legislatius⁶ són una targeta de visita més que presentable de les competències de les Junes de Reformes Socials. Al seu torn, ens donen una idea aproximada de la centralitat d'aquestes en la societat espanyola del primer quart dels segle xx en el terreny de la conflictivitat sociolaboral.

En aquest sentit, l'Institut de Reformes Socials creat el 1903 necessitava, al seu torn, d'institucions provincials i locals que, amb la representació de patrons i obrers, donessin cimentació a aquell impuls intervencionista i reformista en què l'Estat espanyol havia entrat definitivament, deixant enrere dècades de desídia legislativa.⁷ En aquest context, les Junes de Reformes Socials estarien cridades a ser aquests organismes de consens entre el capital i el treball, amb representació estatal, els encarregats de vetllar pel compliment d'aquella incipient legislació social i, en conseqüència, els veritables protagonistes de la seva posada en marxa. Cal dir aquí que la creació de l'Institut de Reformes Socials va eclipsar qualsevol institució relacionada amb les relacions laborals creada amb anterioritat i això ha contribuït, per una banda, que les Junes de Reformes Socials, generalment, s'hagin estudiat poc, i per una altra, que hagin restat relegades a simples apèndixs de l'IRS, sense tenir en compte l'important paper que jugaren no solament al servei d'aquest, sinó també en la modernització de les relacions laborals a l'Estat espanyol del primer quart del segle xx.

A les Junes de Reformes Socials li seguien, com s'ha dit, la constitució d'organismes de conciliació i arbitratge en les relacions industrials, els més importants dels quals foren els Tribunals Industrials i els Consells de Conciliació i Arbitratge. De tots ells anem a parlar a continuació, amb l'exemple del sector cinter de la ciutat de Manresa. Cal advertir que no es persegueix un estudi comparatiu amb altres ciutats industrials, sinó mostrar l'encaix natural dels organismes propis de la ciutat, i específicament del subsector del ram de cintes, en què predomina el treball domèstic, amb els mecanismes institucionals en el marc de les relacions laborals, els quals esdevingueren vies d'integració ideals, i legals, de resolució de la conflictivitat. El plantejament és bàsicament cronològic i descriptiu, per tal de veure l'evolució de la conflictivitat, l'actuació dels diferents organismes de conciliació –els propis i els generats per la Restauració–, i l'encaix o adaptació final als generats pel nou marc legislatiu.

6. Un exemple de com van creixent les seves atribucions a R. LUQUE, *Les Junes de Reformes Socials...*, Annex I, «Relació legislativa en què es donen atribucions a les Junes de Reformes Socials (1900-1924)», 541-548.

7. Santiago Castillo afirma que els responsables de l'Estat «venían demostrando poder vivir sin sobresaltos en la contradicción de percibir con claridad la problemática de la cuestión social, conocer las tareas y vías de actuación posibles para *disminuir su gravedad o facilitar su solución* y... mantener, a la vez, una actitud de *inacción real* constante», S. CASTILLO, «En los orígenes de la reforma social. La Sección de Industria y el Negociado de Trabajo», dins M. J. ESPUNY TOMÁS, O. PAZ TORRES i J. CAÑABATE PÉREZ (ed.), *Un siglo de derechos sociales...*, 39-79, 39. Una més àmplia documentació i desenvolupament d'aquestes afirmacions a «Estudio introductorio», dins S. CASTILLO (ed.), *Reformas sociales. Información oral y escrita publicada de 1889 a 1893*, Madrid, Ministerio de Trabajo, 1985, 5 vol. (reedició facsímil de la realitzada de 1899 a 1893), vol. I, XXVII-CLXIV.

1. La Comissió del Ram de Cintes de Manresa

A Manresa, la Comissió de Fabricants Cintres es renovava cada any. Incorporava la majoria de fabricants cintres de la ciutat i s'encarregava de dirimir tota mena de conflictes sorgits en aquest important sector productiu manresà. No podia tenir un caràcter més oficial, ja que les convocatòries per a la renovació de la Comissió es feien des de l'Ajuntament, amb paper oficial, i les seves reunions se celebraven en el Saló de Sessions del mateix Ajuntament. El 2 de març de 1902 es feia una d'aquestes convocatòries de renovació:

Por encargo de la Comisión de Sres. Fabricantes del ramo de cintas de algodón nombrada en 8 de Marzo de 1901 y en cumplimiento de lo acordado en aquella sesión invito á V. á la reunión que tendrá lugar el próximo domingo dia 9 del corriente mes á las 5 de la tarde en el salon de esta Alcaldia para el nombramiento de los cuatro Sres. Fabricantes que han de formar la Comisión que debe ejercer hasta igual fecha de 1903, advirtiéndole que de conformidad con lo establecido se efectuarà dicho nombramiento sea cual fuere el número de asistentes.⁸

La convocatòria es feia als 26 fabricants següents:

Pere Cornet i Fill	Joan Verdagué Solé
Roig, Prat i Casulleras	Isclé Selga
Lluvià Germans	Agustí Domènech
Andreu Pons Santacreu	Jaume Casals
Ramon Puigarnau	Antoni Fité
Fill d'Isidre Riera	Baltasar Portabella
Serrahima i Cia.	Lluís Vallès Pons
Pere Oliveras	Josep Canela
Vda. i Fills de Domènec Cucurella	Francesc Tuneu
Isidre Dalmau	Pau Pons i Balart
Vda. d'Ignasi Solà	Miquel Monvatar
Ignasi Mas	Pere Carreras
Francesc Cornet	Vda. de Francesc Ponsa

Font: elaboració pròpia.

8. Arxiu Comarcal de Manresa - Arxiu de la Ciutat (ACMA-ADC), Reformas Sociales, 1900-1908. Junta local provisional de Reformas Sociales, 1900. Expediente General de su elección, 1902.

A diferència del que es pugui deduir del quadre 1, la importància de la producció de les cintes a Manresa és quelcom que els estudiosos del període i els mateixos empresaris locals destaquen específicament. El cintaire Andreu Pons explicava l'any 1892 a la *Il·lustració Catalana* que a Manresa...

[...] l'apariència no està en relació amb la realitat [...] Succeeix amb la nostra famosa fabricació de cintes que representa molts milions, i no obstant, vegi vostè les fàbriques que les fan: a excepció d'una que altra, ningú diria que d'elles pugui brotar tanta prosperitat. La major part dels que ens dediquem a aquesta especial fabricació manresana, tenim esparramats els telers per aquí i per allà, i no pocs dins les cases dels mateixos treballadors.⁹

QUADRE 1

Tipologia i nombre de telers i d'empresaris tèxtils a Manresa (1909)

<i>Tipus de telers</i>	<i>Nombre de telers</i>	<i>% sobre el total de telers</i>	<i>Nombre empresaris</i>	<i>% sobre el total d'empresaris</i>
Mecànics de cotó	4.609	91,70	25	28,00
Manuais de cotó amb jacquard	15	0,30	3	3,40
Cotó, alpargates	12	0,24	1	1,12
Manuais de cotó	1	0,02	1	1,12
Totals genèrics de cotó	4.637	92,96	30	33,64
Cintes de cotó, mecànics	99	1,97	10	11,25
Cintes de cotó, manuais	10	0,20	6	6,75
Cintes de cotó, vapor	60	1,20	10	11,25
Cintes de cotó, gas	2	0,04	1	1,12
Cintes mescla, manuais	15	0,30	6	6,75
Totals cintes de cotó	186	3,71	33	37,12
Mecànics seda, llisos	88	1,75	2	2,25
Manuais, seda, llisos	17	0,33	8	9,00

9. J. OLIVERAS I SAMITIER, «La cinteria manresana: de la història industrial al patrimoni urbà», *Actes de les V Jornades d'Arqueologia Industrial de Catalunya. Manresa, 26, 27 i 28 d'octubre de 2000*, Marcombo Boixareu Editores - Enginyers Industrials de Catalunya, 2002, 38; un interessant repàs dels obradors i les empreses de cinteria a l'apartat 4, «La localització dels establiments fabrils», 45-48. Vegeu també R. VILA I L. VIRÓS, «Cambio técnico y conflicto social...»; L. VIRÓS, «El teler de cintes múltiples... », 57-72.

Mecànics, seda, amb jacquard	50	1,00	1	1,12
Mecànics, cintes de seda	4	0,08	2	2,25
Llisos, cintes de seda	20	0,40	7	7,88
Mescla, cintes de seda	2	0,04	1	1,12
Totals de seda	181	3,60	21	23,62
Circulars mecànics, de punt	22	0,43	5	5,62
Circulars mecànics de punt	22	0,43	5	5,62
Total 16 tipus de telers	5.026	100,00	89	100,00

Font: ACMA. Matrícula Industrial, 1909. Elaboració pròpia.

La Junta Local de Reformes Socials de Manresa, constituïda l'any 1900 elegiria, a partir de la renovació de la darrereria de 1904, una Comissió d'Inspecció, integrada per dos vocals patrons i dos vocals obrers, i encarregada de la inspecció de les fàbriques i tallers locals. Per tant, en aquestes comissions trobarien, tant patrons com obrers, unes primeres entitats de caràcter oficial legals, les quals podien esdevenir les seves plataformes de defensa i reivindicació de l'aplicació de la incipient legislació social. La dinàmica de la Junta de Reformes Socials de Manresa d'aquests anys fou, com arreu, la de les repetides denúncies dels vocals obrers sobre l'allargament de la jornada de treball i la mediació dels abusos davant la crida a l'ordre per part de la Junta, la qual va rebre multitud de queixes de la Societat de Treballadors Cintres i de la Societat d'Operaris Cintres de Manresa sobre incompliment dels contractes, allargaments de jornada, treball d'infants, accidents de treball, seguretat i higiene, neteja de les màquines, etc.

Un exemple que les infraccions a la legislació social no es detingueren pas es pot veure a la sessió de la Junta de Reformes Socials del 10 d'octubre de 1906, en la qual el vocal obrer i cinter de seda Joan Ginestà i Xarpell, veritable flagell de la patronal d'aquests primer anys, demanava imposar una multa de 250 pessetes a la fàbrica del Sr. Bertrand «por no haberse notado ninguna enmienda en los abusos denunciados», mentre que el vocal obrer Ramon Soldevila insistia que «las obreras de dicha fábrica salen más tarde de la hora reglamentaria, así como también en la fábrica del Sr. Trinxet del Pont de Fusta», per tornar Ginestà a demanar que se...

[...] aperciba á los fabricantes D. Ignacio Abadal y D. Isidro Carné para que en lo sucesivo ordenen la salida de sus establecimientos á la hora reglamentaria dando ésta con toda puntualidad y eviten además el trabajar los domingos por la mañana, lo cual únicamente es tolerable en casos de necesidad ó urgencias así como el empleo en sus fábricas durante la noche de menores de catorce años.

A aquella mateixa sessió, Pere Armengou i Manso, aleshores alcalde de la ciutat de Manresa, informava dels conflictes sorgits entre industrials i obrers cintres

«á los cuales ha podido dar una solución satisfactoria para las aspiraciones de la clase obrera».¹⁰

2. Una particularitat manresana: la Comissió Mixta i el Jurat de fabricants, operaris i treballadors cinters

El conflicte dels cinters de què es parla fa referència al conveni acordat el 9 d'agost de 1906 entre fabricants del ram de cintes de cotó i la Comissió dels obrers de la mateixa indústria. El conveni se signà a les Cases Consistorials amb la intervenció i presidència del Sr. Francisco Manzano, governador civil de la província, el Sr. Pere Armengou i Manso, alcalde, el Sr. Lluís Vila i Miralles, diputat provincial, el Sr. Joaquim Perera i Portabella, delegat de la Junta Provincial de Reformes Socials,¹¹ i el Sr. Fermí Roca i Coma, vocal de la Junta Local de Reformes Socials de Manresa, «en donde con la mediación de los mismos se han formalizado las Tarifas y Bases que subsiguen, se aprueban y las firman por triplicado en calidad de Comisión de arbitraje y representaciones interesadas».¹²

Fermí Roca i Coma era, efectivament, vocal de la Junta de Reformes Socials de Manresa. Malgrat que era vocal suplent, en realitat s'estava a la Junta de Reformes substituïnt Àngel Ferrer des de l'abril de 1906, per malaltia. Fermí Roca era, aleshores, el secretari de l'Associació de Fabricants de Filats i Teixits de Manresa; Àngel Ferrer, n'era el president.¹³

Aquest fou un importantíssim acord entre fabricants i treballadors cinters manresans. S'establí per a un període de tres anys, fins al 15 de setembre de 1909, i s'hi van fixar les tarifes de preus de les diferents classes de vetes (superior de 1a, bona de 1a, 2a o 3a; senzilles de 31 fils, vetons superiors de 1a, bons, mitjans, ribets bons i mitjans, etc.) en funció dels fils, canes, peces, lliures i quarts; també s'hi establien els preus per peça dels telers de rem (cintura retort, pelaú o daurada de 60 canes i 60 fils a 11, 11 i 10 passades, respectivament, i a 0'60, 0'90 i 0'90 cèntims, respectivament), etc.¹⁴

10. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1906. Acta del 10.10.1906, 2.

11. Joaquim Perera i Portabella era vocal patró de la Junta de Reformes Socials de Manresa des de 1900 per la l'Associació de Fabricants de Filats i Teixits. Era, a més, vocal titular del Partit Judicial de Manresa a la Junta Provincial de Reformes Socials. En aquest conveni actua, sobretot, com a delegat de la Junta Provincial. Vegeu, a l'apèndix 1, la composició de la primera Junta de Reformes Socials de Manresa.

12. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1906.

13. Una obra manresana de caràcter general i col·lectiva és M. RIU i RIU (dir.), *Història de la Ciutat de Manresa, 1900-1950*, Manresa, Fundació Caixa de Manresa, 1991, 3 vol. Alguns dels personatges esmentats es poden veure a les parts 4 i 5 del vol. II, coordinats respectivament per Llorenç Ferrer, i Josep Oliveras - Llorenç Ferrer. Vegeu-ne especialment, a la part 4, el capítol 12, a cura de Jaume SERRA, «Els conflictes socials», 31-68; i, a la part 5, els capítols 17 i 18, ambdós de Josep CAMPRUBÍ, «Activitats comercials i industrials», 213-239, i «Empreses econòmiques d'un temps estacionari a una època pròspera (1900-1920)», 241-275.

14. Vegeu l'apèndix II, «Tarifas y Bases de trabajo del Ramo de Cintas de Algodón de Manresa».

Aquestes llarguíssimes bases de treball esdevingueren la columna vertebral de les relacions laborals en el sector de les cintes en el futur a Manresa. Assentaren tal precedent que totes les noves bases negociades en el futur bevien tant d'elles de tal manera que fins i tot en semblaven una còpia.

3. El llarg conflicte de la base 13

A la sessió de la Junta de Reformes Socials del 30 de juliol de 1907 es va tractar de la vaga...

[...] declarada por los obreros cinteros de algodón por incumplimiento de las bases ultimamente acordadas y expuestas á la consideración de la Junta las principales incidencias y razonamientos que han dado lugar á la presentación del nuevo conflicto de trabajo, el Sr. Golet hace presente la conveniencia de elevar como ya tienen acordado en principio los vocales obreros y sociedades del ramo, una exposición ó memorial al Excmo Sr. Gobernador Civil de la provincia dándole cuenta de la distinción que entraña la división de los obreros en mecánicos y operarios y la conveniencia de que se resuelvan afirmativamente las multas impuestas por el Jurado, hoy pendientes de apelación ante aquella superior autoridad.¹⁵

Després d'una «amplia y extensa discusión» es va acordar que fos una comissió de dos patrons i dos obrers els que anessin a exposar al governador civil «los deseos de la Junta». Formaren la comissió els vocals patrons Joaquim Perera i Fermí Roca, i els vocals obrers Domènec Golet i Manel Gelada. A la sessió del 27 d'agost es donava comptes que el governador civil de la província, Ángel Ossorio y Gallardo,

[...] ha dado fin con su venida á Manresa al conflicto en que por dificultades en la aplicación de las bases de trabajo convenidas se encontraban fabricantes y obreros cinteros de algodón sosteniendo estos una huelga desde el día 15 de julio último. Se da lectura al reglamento aprobado para la aplicación de la Base 13 y sus concordantes y se acuerda por unanimidad un voto de gracias que se elevará á nombre de esta Junta al Excmo. Sr. Gobernador por su feliz intervención en el conflicto que se ha solucionado.¹⁶

Com hem vist més amunt, el conveni celebrat el 9 d'agost de 1906 entre fabricants del ram de cintes de cotó i la Comissió dels obrers de la mateixa indústria se signà a les Cases Consistorials amb la intervenció i presidència de l'aleshores governador civil de la província Sr. Francisco Manzano, l'alcalde Sr. Pere Armengou

15. Acta del 30.07.1907. Vegeu l'escrit enviat al governador, de data 28 de juliol de 1907, a ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900-1908.

16. Acta del 27.08.1907.

i Manso, el Sr. Lluís Vila i Miralles, diputat provincial, el Sr. Joaquim Perera i Portabella, delegat de la Junta Provincial de Reformes Socials, i el Sr. Fermí Roca i Coma, vocal de la Junta Local de Reformes Socials de Manresa. Aquell conveni fou signat per una durada de temps de tres anys, fins al 15 de setembre de 1909. Però fou objecte de nombroses queixes, reivindicacions i interpretacions que portaren a continus i reiterats enfrontaments entre obrers, operaris i fabricants.

El primer d'aquests enfrontaments fou aquesta vaga que anà del 15 de juliol al 20 d'agost de 1907, per resoldre i arribar a acords, com hem vist, va ser necessària la intervenció del Governador civil de la província. El motiu pel qual es declarà la vaga fou l'incompliment de les bases acordades, sobretot pel que feia a la base 13, aquella que feia referència a la Comissió Mixta encarregada de les inspeccions de les fàbriques i obradors i a la imposició de multes. Això fou així perquè mentre que la composició del Jurat es va explicitar clarament a la base 11 (tres persones que no fossin ni fabricants, ni obrers del ram de cintes, una nomenada pels fabricants, una altra nomenada pels obrers i una tercera nomenada per ambdues parts), la composició de la comissió inspectora de fàbriques i obradors (base 13) no va determinar quines persones la compondrien ni de quina manera serien nomenades.

Un altre motiu soterrat, i que emergiria a partir d'aquests anys, era la distinció entre *treball reunit* (fàbriques) i *treball distribuït* (obradors) que enfrontaria als diferents fabricants d'un o un altre tipus a l'hora de fixar preus i salaris amb els treballadors. I també, entre aquests, la diferència entre *operaris* i *treballadors*, els primers dels quals tenien treballadors empleats als seus obradors, la qual cosa engrandia la diferència entre operaris i treballadors perquè els primers eren, en suma, patrons, sense deixar de ser treballadors alhora. Un últim motiu de conflicte fou, tal com especificaven els treballadors a les actes de la Junta de Reformes de 30 de juliol de 1907, que aclaririen al governador civil «la distinción que entraña la división de los obreros en mecánicos y operarios», fent referència a la divisió existent entre els telers (i, per tant, els teixidors) mecànics i els manuals. Fou durant aquests anys que la mecanització del sector estava acabant amb la coexistència entre telers mecànics i manuals, i també quan començaren a distanciar-se, entre patrons i entre obrers, els interessos del treball reunit i el treball distribuït. La vaga que acabem de veure ens ho confirma: mentre els treballadors cinters van a la vaga, els operaris no ho fan i segueixen treballant. Aquests enfrontaments i divisions travessaran tot aquest període, caracteritzant-lo, i ocuparan bona part de l'activitat de la Junta de Reformes Socials.¹⁷

Vegem, doncs, quines foren les peticions dels obrers, i també el Reglament signat amb el governador civil, Ángel Ossorio, el 1906, per poder després entendre millor les raons d'aquesta vaga de 1907 entorn de la *base 13*.

Els treballadors cinters presentaren als patrons unes bases addicionals a la base 13 del conveni de treball de 1906, on es plantejava que:

17. Una caracterització d'aquest període a R. VILA i L. VIRÓS, «Cambio técnico y conflicto social...», 505-519.

1. Los locales destinados á talleres se abrirán para cualquier individuo de la Comisión ó Jurado siempre y cuando tengan por objeto efectuar alguna inspección relacionada con el cumplimiento del contrato de trabajo.

2. Es bastante la presencia de tres individuos de la comisión Inspectora para que esta se considere reunida y así mismo serán válidos los acuerdos que tomen relativos á la inspección cuando no se haya podido reunir mayoría a pesar de haber sido citados todos los individuos de la misma.

3. Las multas establecidas en las bases 17 y 18 se aplicarán á la vez por cualquier infracción del contrato y de estas bases adicionales. En el caso de no verificarse el pago de alguna multa impuesta por el Jurado, se confiere la facultad necesaria al Presidente de la Sociedad de trabajadores en cintas de algodón para que pueda reclamarla judicialmente.¹⁸

Les reclamacions dels obrers cinters posen de manifest les resistències d'operaris i fabricants a ser inspeccionats, així com la inassistència dels membres patrons i operaris de la Comissió Mixta a les convocatòries per tal d'inspeccionar tallers i fàbriques (amb l'objectiu de fer-les inoperants), i també l'impagament de les multes establertes per la Comissió amb tota mena d'excuses i arguments per part dels infractors, com ara que havien estat realitzades sense la presència de tots el membres de la Comissió, etc.

El 26 de juliol la Societat d'Operaris Cintres de Cotó celebrà una reunió general en què es prengueren els següents acords:

1.º No adherirse á la huelga iniciada por otros compañeros del Oficio, y en caso de coacción pedir amparo á las autoridades para garantir la libertad del Trabajo. 2.º Mantener desautorizados los dos individuos que vienen representando en la Comisión mixta por parte de esta sociedad, ó sean los individuos Juan Serrallonga y Ramon Oliveras, y poner en su lugar á los ya indicados á esta Alcaldía, Francisco Cornet y Vicente Mominó [Mominout].¹⁹

18. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900-1908. 1907 (s.d.).

19. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900-1908 (28.07.1907). Els operaris enviaren diversos escrits a l'alcalde perquè fossin Francisco Cornet (secretari de la societat) i Vicente Maminout els seus legítims representants (19.03.1907, proposant-los; 12.07.1907, en què protestaven que s'havia convocat una reunió del Jurat i la Comissió Mixta de fabricants, operaris i treballadors cinters i els operaris i que els que hi havien assistit s'estaven abrogant la representació i, per tant, anunciaven que «considerarà como nulos todos los ascuerdos que se tomen sin la verdadera representación de esta sociedad en la indicada y en cualquier otra reunión que se convoque sin los representantes D. Francisco Cornet y D. Vicente Maminut [Maminout] que son los indicados segun se comunicó á esta alcaldía por escrito con fecha 19 de Marzo último»; aquesta del 28.07.1907 i una altra del 08.08.1907, en què demaven novament que a la reunió que havia de celebrar-se amb el governador civil fossin ells qui els representessin, per contra de Joan Serrallonga i Ramon Oliveras, demandes que, com es veurà més avall en la signatura del Reglament, no foren ateses.

El 27 de juliol Joan Codina Oliver, president de la Societat de Treballadors en Cintes de Cotó, anunciava mitjançant una carta adreçada a l'alcalde que «mañana á las diez de la mañana tendrá lugar un mitin en salon de la Calle Vestales numer [sic] diez para tratar de la huelga de los cinteros de algodón». L'escrit estava signat per una Comissió de les deu societats obreres següents:

<i>Societat</i>	<i>Nom dels signants</i>
Societat de Fonadors en Ferro i Metalls	Ramon Arderiu
Unió d'Obrers Metal·lúrgics i Similars	Joan Pascual
Societat d'Oficials Serradors Mecànics	Vicenç Riera
Societat d'Obrers Tintorers	Joan Bohigas
Associació Tipogràfica	Baldomer Saldoni
Societat de Treballadors en Cintes de Cotó	Domènec Gomis
Societat d'Oficials Fusters	Pere Botifoll
Associació de Dependents	Josep Coll Matamala
Societat Unió Fabril Cotonera	Josep Bonet
Societat de Peons de Paleta	Josep Servals

Font: elaboració pròpia.

I s'acompanyava amb un full volant titulat *Al Poble Imparcial. El perquè de la huelga de betaires*, que, escrit en català, explicava que:

Com tothom sap [...], los fabricants de vetas, tenen firmadas y aceptadas una nota de preus y unas bases per regularisar lo trevall. Eixas bases foren firmadas y aceptadas enfront del Excelentissim Sr. Gobernador, Iltre. senyor Arcalde y un Diputat provincial y altres personas de reconegut prestigi. Lo cert es, que á pesar de tot això, ni 'ls fabricants pagan las feinas á preu ni cumpleixen les bases aceptadas.

El full convocava a un míting públic que tindria lloc al carrer Vestals, núm. 10, baixos,

[...] en quin se vos enterará dels abusos comesos pels senyor fabricants de betas, la forma com sucumbeixen los trevalladors á sas exigencias, se farà historia de nostra lluiyta desde que finiren las primeras bases, y 's posará de relleu també *lo molt qu' han fet per nosaltres las autoritats locals*, veuréu las dificultats per fer justicia y per últim sabreu, qu' es lo que volém. Y podréu convencehos tots los que hi assistiu, que no preteném altre cosa, que guanyarnos la vida y per no veurer may mes trepitjats los contractes de trevall

entre amos y trevalladors, *volém qu' es fassi justicia* als que ab tant marcat cinisme, 'ls trepitjan.²⁰

El 10 d'agost, la Societat de Treballadors en Cintes de Cotó enviava un escrit a l'alcalde signat pel seu president, Joan Codina, i pel seu secretari, Francesc Padró, i li manifestaven que:

El malestar reinante entre la clase por nosotros representada y la indignación de varios trabajadores, han puesto á esta Junta en una situación tan difícil, que se vé obligada á comunicar á V.E. que no responde de los actos de los socios, si en el plazo de cuarenta y ocho horas no queda zanjada satisfactoriamente la huelga de dignidad á que han lanzado los patronos á la clase. Lo cual comunicamos á V.E. declinando todas las responsabilidades de lo que pueda ocurrir si transcurrido dicho plazo no se dá á los trabajadores cinteros una satisfacción á sus aspiraciones.²¹

Pocs dies després el governador civil de la província es personava a la ciutat per tal de negociar la solució del conflicte. El Reglament finalment signat el 20 d'agost de 1907, i que posava fi a aquella llarga vaga, es pot veure a l'apèndix III.²²

Aquesta fou sens dubte la vaga que aprofundí encara més les diferències entre fabricants cinters de treball reunit i de treball distribuït, i entre operaris i treballadors cinters. Les picabaralles en el sector proliferaren fins al punt que al setembre, un mes després d'aquesta vaga, es donaren enfrontaments físics i intents d'imposició de representants dins la Comissió Mixta, tant per part de fabricants com dels obrers i operaris (de la que ens ocuparem més avall).

Ara convé posar de manifest com algunes característiques del Reglament aprovat entre el sector del ram de cintes de Manresa mostren importants similituds amb la mateixa Junta de Reformes Socials, amb el servei d'Inspecció de l'Institut de Reformes Socials (IRS) i, més tard, amb els Tribunals Industrials i els Consells de Conciliació i Arbitratge que es posarien en marxa a partir de la llei de 19 de maig de 1908. Així, la Comissió Mixta d'obriers i fabricants, amb el seu propi mecanisme d'inspecció de fàbriques i obradors, s'assimilaria a la Junta de Reformes Socials i la Comissió d'Inspecció d'aquesta, i als inspectors del treball de l'IRS. També el Jurat mixt i s'assimilaria als futurs Tribunals Industrials, els integrants dels quals reberen el mateix nom de *jurats*. Fou així com, quan es posaren en marxa els Tribunals Industrials i el Consells de Conciliació i Arbitratge, el sector de la cinteria manresana hi va trobar uns organismes *ideals* de resolució dels conflictes, ja que l'estructura

20. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900-1908. Full volant *Al Poble Imparcial. El perquè de la huelga de betaires* (27.07.1907).

21. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900-1908 (10.08.1907).

22. Apèndix III, «Reglamento para la ejecución de la Base 13 y sus concordantes del convenio de 9 de agosto de 1906 entre fabricantes y obreros del ramo de cintas de algodón». Reformas Sociales, 1900-1908 (20.08.1907).

interna de representació i funcionament s'ajustava en tot als que ells venien fent servir. La diferència substancial seria que els Tribunals Industrials i els Consells de Conciliació i Arbitratge eren organismes de consens establerts per llei, i aquí tant patrons com obrers s'hi acolliren i participaren plenament amb un doble objectiu: consolidar la seva genuïna representativitat organitzativa i de classe, i tenir garanties que els pactes, convenis i laudes serien, finalment, respectats.

En aquest sentit, Manresa sobresurt per davant d'altres ciutats industrials, com ara Sabadell o Mataró, respecte a la utilització dels Consells de Conciliació i Arbitratge i els Tribunals Industrials un cop constituïts a la ciutat, sobretot, repetim, per la felicitat coincidència entre les estructures organitzatives dels mecanismes de consens establerts a la ciutat i els introduïts per l'Estat.²³ Aquests darrers vindrien a posar pau als conflictes interns en el sector, els quals mantenien la ciutat immersa en un reguitzell de conflictes continu.

Per exemple, i com a conseqüència de la vaga de juliol-agost, l'11 de setembre la Societat d'Operaris Cintres de Cotó adreçava una carta a la Junta de Reformes Socials manifestant que aquell mateix dia, a les 8.30 de la nit, s'havia presentat en el seu domicili social una comissió de treballadors cintres integrada pel seu president²⁴ i...

[...] otro individuo de su clase á presentar el nombramiento del Operario designado por los de ellos adheridos [25] y á imponer de momento la resolución o recusación de su nombramiento. Y resultando que esta junta considerando tal apremio como una exigencia insoportable á [sic] dicho á

23. A Sabadell, un cop constituït el Tribunal Industrial, no va arribar a funcionar entre 1909 i 1915. Al juliol d'aquest darrer any, quan se'n procedia a la renovació, es desplegà una forta campanya encapçalada per la Federació Obrera Sabadellenca contra la pretensió de l'alcalde de convocar només el Centre de Dependents del Comerç i de la Indústria i el sindicat catòlic Unión Profesional de Oficios Varios. El novembre de 1915, la qüestió del Tribunal Industrial fou apartada *sine die*, i no fou constituït fins als anys de la Dictadura de Primo de Rivera, concretament el 21 d'octubre de 1924. Pel que fa a Mataró, els Tribunals Industrials es constituïren força puntualment, amb un total de set entre 1909-10 i 1925-26. Tanmateix, i com a mostra de la seva dinàmica, serveixi el fet que a la resposta a un «Cuestionario para reformar la Ley de Tribunales Industriales» que l'IRS va fer arribar a les Junes de Reformes cap a la fi de 1909, la Junta de Reformes de Mataró responia, el 23 d'abril de 1910, que només havia intervingut en tres casos individuals sobre reclamació de salaris. Quant als Consells de Conciliació i Arbitratge, comparats amb Manresa, foren inexistents. Per a Sabadell, vegeu R. LUQUE, *El moviment vaguístic i la Junta de Reformes Socials de Sabadell, 1900-1923. Conflictivitat social i mecanismes de consens*, Barcelona, UAB, Departament d'Història Moderna i Contemporània, 178-189, tesina de màster (inèdita), dirigida pel doctor Pere Gabriel Sirvent; el treball fou becat amb el Premi Estudis per la Fundació Caixa Sabadell, l'any 1995. Per a Mataró, R. LUQUE, *Les Junes de Reformes Socials i l'intervencionisme estatal...*, 165-185.

24. El president de la Societat de Treballadors en Cintres de Cotó era Joan Codina Oliver.

25. Vegeu l'apèndix III per a la composició de la Comissió del Ram de Cintres. Aquesta estava integrada per tres fabricants, tres treballadors i dos operaris. Cadascun dels grups tenia el seu cens corresponent, però els operaris podien inscriure's, lliurement, al cens de fabricants o al de treballadors.

dicha comisión que se tomaban de tiempo asta [sic] mañana á las 11 de la mañana para su resolución, esta junta ha sido insultada por su presidente siendo necesario emplear la fuerza para arrojarlo del local por faccioso. Al poner en conocimiento de V.E. tal accidente le manifestamos que hemos mandado á la Sociedad de Trabajadores un oficio negandonos de hoy en adelante á recibir á dicho individuo. Lo que ponemos en conocimiento de V.E. para su conocimiento y á los efectos consiguientes.²⁶

Ja es veu com estaven els ànims després de la vaga en el sector. Només dos dies després, el 13 de setembre, diversos fabricants de cintes elevaven una protesta al governador civil, «sobre la supuesta elección de la comisión de fabricantes».²⁷ L'escrit estava signat per Francesc Serrahima i Solà, gerent de la Societat Serrahima i C^{ia}, Jaume Casulleras Palomas, Josep Roig Palomas, gerent de la Societat Roig Germans (signava la carta, també, Ramon Puigarnau Picó, aleshores vocal patró a la Junta de Reformes Socials), tots ells fabricants de cintes de cotó «de los que tienen el trabajo reunido y por la que pagan los nombrados respectivamente la cuota contributiva anual de Ptas. 923'52, ptas. 380'28 y 325'96 ptas.» Els fabricants de treball reunint explicaven, en un llarg però aclaridor escrit, que en data 9 de setembre:

[...] fueron convocados para el dia siguiente en el local ó domicilio propio de los operarios, sin saber el objeto de la convocatoria, y una vez allí y ante la mayoría de operarios los Sres. José Portabella, Andres Pons Santacreu, Francisco Ponsa y José Lluviá, fabricantes de cintas, y los dos primeros de los que tienen el trabajo distribuido por medio de operarios, y que constituían la comisión de fabricantes nombrados en 1906 y á la vez los que con V.E. trataron el arreglo de las cuestiones pendientes actuando de mesa presidencial ante la misma, se levantó el Sr. Fabricante de los que tiene también el trabajo distribuido D. Ignacio Más proponiendo la elección de los Sres. Andrés Pons, Franc^o Ponsa y José Lluviá, ó sean los mismos de la mesa, y que constituían la comisión nombrada en 1906, y sin saber los que recurren, lo que pasaba, el Sr. Portabella actuando de Presidente, y ante el momentaneo silencio, dijo, *quedan aprobados por unanimidad*; ante tan extraordinario suceso, los firmantes protestaron, fundandose en que no se había expresado el objeto de la Convocatoria, en que lo actuado no constituía ni podía constituir elección válida, en que no estaban conformes los presentes, y en que no podían emitir libremente su voto, en el domicilio de los operarios y ante la mayoría de éstos lo que implicaba una verdadera coacción, y en fin que no podían llevar la representación de los fabricantes, quienes constituían la comisión causa de los graves disturbios pasados, que causaron la presencia de V.E. en la

26. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900-1908 (11.09.1907). Signava la carta el secretari de la Societat d'Operaris Cinters, Jaume Cornet.

27. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900-1908 (13.09.1907).

presente ciudad, comisión que ni siquiera ha tenido la delicadeza de comunicar á los que suscriben el arreglo en que V.E. tuvo parte tan principal. La reunión del día 10, entienden los suscritos es ilegal, y nula la elección verificada, 1º porque no se expresó el objeto de la Convocatoria, 2º porque se hizo en el domicilio de los operarios, 3º porque tuvo lugar ante la mayoría de éstos que no tienen voz, ni voto, ni siquiera presencia, en la elección de la comisión de fabricantes, 4º porque no hubo tal elección, 5º porque los elegidos no ostentan ni pueden ostentar el mandato de sus electores, 6º porque los que suscriben se vieron coaccionados en el local de los operarios y ante la reunión de éstos, 7º porque no fueron los que recurren oídos ni atendidas sus protestas ante la supuesta unanimidad.

Els fabricants de treball reunit continuaven insistint que:

Siendo los cargos de la comisión gratuitos y obligatorios, dá la casualidad que los elegidos el día 10, son los mismos de la comisión anterior, y entienden los recurrentes, que son los primeros interesados en el desbarajuste anterior para que así continuen las cosas como antes y sean infructuosos los trabajos de las comisiones, y la intervención de V.E. y de la autoridad municipal.

I reblaven amb un argument de caràcter econòmic, però que apunta envers la idea de fons que la representativitat es fonamenta en funció de la quantitat que es paga de contribució industrial:

Bueno es que sepa V.E. que la contribución anual que pagan los Sres. Francº Ponsa, Andrés Pons y Lluviá es respectivamente de ptas. 108,º ptas. 68,º y 34'31 ptas. Por el trabajo distribuído, y 434'60 por el trabajo reunido el último, anual, según noticias, lo que facilmente podrá comprobar V.E. como también los tipos porque contribuyen los que recurren, lo que pone de manifiesto la importancia industrial de los que no han sido oídos en frente de la de los que tan arbitrariamente se atribuyen representación y mandato que evidentemente se les niega.

Per si les darreres afirmacions poguessin restar massa classistes, els recurrents suavitzen:

No crea que los que recurren tienen ganas de honor y cargos, lo que quieren y han querido siempre es que la legalidad impere en todos los actos colectivos y en especial en el fundamental ó constitutivo de la Comisión para que sea prenda de su perfecto funcionamiento. Lo que anhelan los que suscriben, fabricantes de trabajo reunido, y que por lo tanto, es evidente y palpable cualquier infracción en la distribución de su trabajo, es que la comisión surja genuína por medio de una elección legal, previa convocatoria en que se exprese el objeto de la reunión y se oiga á todos en un local independiente y libre, sin que presencien el acto otras personas que las que

tienen derecho al mismo. El artículo 15 de las bases vigentes ordena la renovación de la comisión cada año, y con lo expuesto resulta que ni siquiera se ha intentado una renovación, lo que se ha querido hacer es una plena y total reelección.

El signants acabaven dient que:

en virtud de lo expuesto á V.E. atentamente suplican que tenga á los que suscriben por opuestos á la elección del día 10 corrientes de los individuos que han de formar la Comisión de fabricantes, porque entienden nula é ilegal, la convocatoria y la elección, de lo que ante la Superior Autoridad de V.E. con el más profundo respeto protestan. Gracia que los recurrentes esperan del recto proceder que informa los actos de V.E. Manresa *para* Barcelona á los 13 de Sebpre de mil novecientos siete. Firman = Franc^o Serrahima = Ramon Puigarnau = Jaime Casulleras = José Roig = Es Copia. Certifico que es copia exacta (rubricat, Francisco Serrahima).

El 10 de setembre, dia de la reunió de la renovació de la Comissió, el comandant de la Guàrdia Municipal, Manuel Murcidas, present a l'acte en qualitat de delegat de l'autoritat municipal, presentà a l'alcalde el seu informe de la reunió. Murcides hi escrivia que la reunió:

[...] se llebo [sic] a cabo con el mayor orden la elección de los señores Fabricantes que habían de constituir la Comisión mixta á los que cedía la Presidencia D. José Altimiras presidente de los Operarios. Constituidos los Fabricantes y actuando de Presidente Don Baltasar Portabella este declara abierta la Sesión, pidió y le fue concedida la palabra á Don Ignacio Más el que propuso para el cargo de indibuidos [sic] que habian de ser nombrados en dos para constituir el Jurado mixto de Fabricantes, operarios, y trabajadores, el Más propuso á los Fabricantes D. Andrés Pons, D. José Llubíá [sic], y D. Fran^{co} Ponsa, y para el Jurado á D. Joaquin Gomis y Cornet, El presidente señor Portavella [sic] en alta box [sic] dijo si de los halli [sic] regunidos [sic] habia alguno que propusiese otros nombres en contra de los propuestos por el señor Más permaneciendo todos callados, manifestando ademas el presidente que puesto que los propuestos heran [sic] hacetados [sic] por unanimidad, no hera [sic] precisa la botación [sic] y por unanimidad quedaron plocamados [sic] los señores ante dichos, seguidamente se propone por parte de los Operarios para el mismo cargo á D. José Altimiras el que fue plocamado [sic] por Fabricantes y Operarios, tambien por unanimidad, y al terminar la Sesion se lebanto [sic] el Fabricante Sr. Serraima [sic] y pregunta al Presidente que hera [sic] lo se habia echo [sic] hallí [sic], contestando el presidente, ya lo habia presenciado, que se habia procedido al nombramiento de los indibuidos [sic] que habian de componer la Comisión mixta, y el jurado, el dicho Serraima [sic] dijo que protestaba de todo lo que hallí [sic] se habia echo [sic] retirandose del local al que siguieron los compañeros D. Jaime Casulleras, D. Ramon

Puxarnau [sic] y José Roig estos desaparecieron del local sin firmar el acta de la reunión á que habian asistido, terminando el acto en el mayor orden. Es cuanto puedo manifestar á V.S. acerca del particular.²⁸

També es disposa de l'acta de la reunió feta per la Societat d'Operaris Cintres de Cotó, signada pel seu president, Josep Altimiras, i pel seu secretari, Jaume Cornet. El relat d'aquesta acta, també molt llarga, és força interessant, ja que ens permet contrastar-la amb la protesta dels fabricants de treball reunit i amb la del comandant de la Guardia Municipal, Manel Murcidas. La reunió se celebrà a les 11 del matí al carrer Barreras, núm. 21, 1r pis, en el domicili social de la Societat d'Operaris. S'hi reuniren el obrers del ram de cintes i els fabricants de la mateixa indústria:

[...] al objeto de proceder á la designación de sus representantes en la Comisión mixta y Jurado que han de renovarse á tenor de las Bases de trabajo vigente de 9 de Agosto de 1906 y reglamento supletorio de este año.²⁹ Los Sres. Fabricantes asistentes al acto son los que siguen: Andres Pons y Santacreu, José Lluviá y Vidal, Francisco Ponsa, por sucesora de Pablo Pons y Balart, José Portabella, Ignacio Mas, Francisco Ferrer, Pancraccio Cucurella, Luis Valls, Juan Estany, Agustin Domenech, José Canela, Miguel Montserrat, Baltasar Portabella, Francisco Serrahima, Jaime Casulleras, José Roig y Ramon Puigarnau. El Sr. Presidente de la Sociedad de Operarios cede la Presidencia á los Sres. representantes de la Comisión mixta que asisten al acto, y explica que encontrandose los Sres. Fabricantes sin domicilio Social propio, la Sociedad de Operarios les presta acogimiento para que tengan efecto los actos electorales señalados para este día.

Los Sres. Fabricantes de la Comisión delegan su representación para la presidencia del acto en el individuo de la misma D. José Portabella de Argullol, quien explica que habiendose señalado para el 10 de Septiembre á las 11 de la mañana la elección de los fabricantes y el operario de su mismo censo electoral que han de formar la Comisión mixta para el año próximo, procede elegirlos, y que á este efecto se convocó con la anticipación conveniente á todos los Sres. Fabricantes y Operarios inscritos á su censo para el día de hoy á las 11 de la mañana en el local social donde se encuentran reunidos cedido generosamente por la Sociedad de Operarios en defecto de local propio.

Y comenzado el acto con la delegación por parte de la autoridad local del Sr. Murcides, Comandante de la Guardia Municipal, también presente, el fabricante D. Ignacio Mas propone para formar parte de la Comisión mixta en el ejercicio próximo ó sea hasta el 15 de Septiembre de 1908 á los Sres. D. Andres Pons y Santacreu y D. José Lluviá y Vidal de entre los que tienen el trabajo repartido y á mano, y D. Francisco Ponsa de entre los que lo tienen

28. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900-1908.

29. Aquí sí que es deixa clar, com es veu, quin fou l'objecte de la reunió.

reunido y en mecanico. Hecha por la presidencia repetidamente la pregunta de si alguno de los presentes tenia que oponer su disconformidad á la candidatura presentada ó deseaba proponer otros nombres para pasarlos á votación, como nadie contestara quedaron elegidos por unanimidad los Sres. de la propuesta de D. Ignacio Mas.

Acto seguido la Presidencia ha anunciado que iba á elegirse un operario del censo de los fabricantes, en cuya designación podrían tomar parte estos y todos los operarios adheridos habiendose propuesto por uno de estos, el Sr. Calmet, que fuese D. José Altimiras el designado, y hechas las preguntas del caso anterior, como nadie replicara ni opusiere otro nombre, ha quedado elegido por unanimidad.

Inmediatamente se ha procedido á la elección del individuo que habrá de representar á los fabricantes y operarios de su censo en el Jurado para el año proximo, quedando elegido en la misma forma ó sea por unanimidad y sin oposición el fabricante de hilados y tejidos D. Joaquin Gomis y Cornet.

Al dar el acto por terminado, cumplidos que fueran las anteriores votaciones reglamentarias, cuatro de los Sres. Concurrentes, los Sres. Francisco Serrahima, D. Ramon Puigarnau, D. Jaime Casulleras y D. José Roig, se han levantado y protestado de lo hecho en terminos generales, sin precisar ningún acto ú omisión en que fundaran sus protesta, se han marchado no dando lugar á estender para poder firmarla con los demás Sres. Fabricantes por lo que la Presidencia ha ordenado se hiciera constar en ella lo ocurrido, como causa de no suscribir dichos Sres. este documento a pesar de su asistencia y conformidad con las votaciones practicadas.

Y no habiendo mas asuntos que tratar se levanta la presente, que suscriben fabricantes y operarios concurrentes al acto, despues de leida y ratificada por todos en el lugar y fecha al principio expresados.

J. Portabella de Argullol
José Lluviá y Vidal
Agustin Domenech
Francisco Ferrer
Ignacio Mas
Luis Valls
Pancraccio Cucurella

Andres Pons y Santacreu
Francisco Ponsa
Juan Estany por Luis Alegere
Suc. de Pons y Balart
José Canela p.p. Ramon Carreta
Miguel Mantserrat

Por los 72 operarios adheridos al censo de los Sres. Fabricantes que han tomado parte en las votaciones que les competen y en delegación de los mismos, firman el Presidente y Secretario de la Sociedad de Operarios debidamente autorizados. El Presidente, José Altimiras. El Secretario Jaime Cornet. [Hi ha un segell de la Societat d'Operaris Cinters de Cotó.]

La Junta directiva de la Sociedad de Operarios enterada de la designación recaida en D. José Altimiras para formar parte de la Comisión mixta por parte de los fabricantes, presta desde luego su conformidad á la elección

mencionada. Manresa diez de Septiembre de mil novecientos siete. El vice Presidente, Ramon Subirana. El Secretario, Jaime Cornet [hi ha un segell de la Societat d'Operaris Cintres de Cotó.]³⁰

Bé doncs, tots aquests documents foren adjuntats al governador civil de la província amb la protesta presentada pels fabricants de treball reunit Francesc Serrahima, Ramon Puigarnau, Jaume Casulleras i Josep Roig. El governador, Ángel Ossorio, escrivia la resposta, en data 30 de setembre, a continuació de la mateixa acta de la Societat d'Operaris Cintres i fou enviada amb data 4 d'octubre, de nou, a Manresa. Hi deia que:

Vistos la instancia, acta y oficios precedentes. Considerando: que cuantas dudas surjan sobre el funcionamiento de la Comisión mixta inspectora del trabajo deben ser resueltas por el Jurado con arreglo á la base 13º de las suscritas en 9 de Agosto de 1906. Considerando: que este Gobierno tiene además el propósito de robustecer por cuantos medios estén á su alcance la Autoridad de ese Jurado que debe ser garantia de imparcialidad y justicia en las contiendas económicas tan frecuentes en la fabricación de cintas de Manresa. Considerando: que no debe de funcionar el Jurado formando parte de él D. Joaquín Gomis, nombrado en representación de los fabricantes el día 10 de Sebpre. puesto que precisamente su nombramiento es objeto de la protesta del Sr. Serrahima y otros, y si se permitiese que aquel decidiera la cuestión, resultaria esta prejuzgada desde luego y vendría el Sr. Gomis á ser juez y parte en el asunto. Considerando: que no pudiendo funcionar todavía en el Jurado el representante de los fabricantes, tampoco puede ponerse de acuerdo con el representante de los obreros para nombrar el tercer vocal que ha de integrar el Jurado, razón por la que es lógico que actúe á los efectos de la resolución de la presente reclamación el mismo vocal tercero que ha desempeñado el cargo durante la anterior anualidad. Declaro que la reclamación formulada por los Sres. Serrahima y otros con fecha 13 de Septiembre último, debe ser resuelta por el Jurado con arreglo á la base 13 de las suscritas en 9 de Agosto de 1906; y que por las razones que quedan expresadas el Jurado que falle esta reclamación, debe estar compuesto por D. Mauricio [Fius i Palà³¹], elegido por los obreros el día 10 de septiembre, y los otros dos Sres. Vocales que han constituido el Jurado durante la anualidad anterior.³²

30. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900-1908. Acta de la Societat d'Operaris Cintres de Cotó (10.09.1907).

31. La Societat d'Obrers Cintres havia elegit, també el 10 de setembre, per formar part de la Comissió Mixta els treballadors Domènec Gomis i Casals, Francesc Pont Marcet i Jaume Subirana Vilaseca (per unanimitat). Per part de l'operari inscrit en els seu cens elegiren Manel Gelada Mer (aquest per quarta vegada). Per formar part del Jurat elegiren Mauricio Fius i Palà. Reformas Sociales, 1900-1908 (10.09.1908).

32. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900-1908. Ofici del governador civil, Ángel Ossorio (04.10.1907).

També, mitjançant l'ofici en què retornava els documents, el governador civil burxava la ferida quan demanava a l'alcalde:

[...] intereso de V. procure por los medios persuasivos que estén á su alcance, hacer entender á la Sociedad de operarios que debe ejercer el derecho de recusación el día siguiente de tener noticia de los nombramientos, á fin de no demorar de modo indefinido la constitución de la Comisión mixta; y á la Sociedad de obreros que recusada una propuesta por los operarios deben recaer las sucesivas en personas distintas pues de lo contrario seria completamente ilusorio el derecho de recusación.³³

En el futur no van desaparèixer, lògicament, les queixes relatives al funcionament de la Comissió Mixta. Tanmateix, a la renovació de l'any següent, el 10 de setembre de 1908, les coses anaren molt més tranquil·les. Els fabricants i els operaris cinters celebraren plegats, en el local d'aquests darrers (Barreras, 21, 1r pis, pels mateixos motius que l'any anterior: els fabricants no tenien domicili social i els operaris els acollien per celebrar les eleccions), l'elecció dels seus respectius representants a la Comissió i al Jurat. L'acta de la reunió és una còpia exacta de la de l'any anterior i només canvien els noms dels assistents i dels elegits. Els treballadors cinters, per la seva part, celebraren la seva reunió en el seu local social (Picas, 10, 1r). Posteriorment, el dia 15, a les 20 hores, prenia càrrec la nova Comissió, se'n nomenava el president i s'establien els torns d'inspecció. Tot sense protestes i de manera molt més distesa i ràpida.

A la reunió dels fabricants i operaris assistiren Andreu Pons Santacreu, Josep Lluvià i Vidal, Francesc Ponsa, per Successora de Pau Pons i Balart, Josep Portabella, Ignasi Mas, Pancraç Cucurella, Lluís Valls, Joan Estany, Miquel Montserrat, Josep Portabella de Argullol i Francesc Tuneu. Com es pot comprovar, no assistiren els fabricants de treball reunit Francesc Serrahima, Ramon Puigarnau, Jaume Casulleras i Josep Roig, els quals protestaren de l'elecció de la Comissió l'any anterior.

Els fabricants de la Comissió delegaren la seva representació per a la presidència de l'acte en el membre Andreu Pons Santacreu. A l'acte, com l'any anterior, assistí el comandant de la Guàrdia Municipal, Manel Murcidas, el qual faria, posteriorment, l'informe respectiu. Ignasi Mas, com l'any anterior, proposà per formar part de la Comissió Mixta del proper exercici, fins al 15 de setembre de 1909, Josep Lluvià i Vidal i Josep Portabella de Argullol, d'entre els que tenien el treball repartit i a mà, i Joan Estany, d'entre els que ho tenien reunit i en mecànic. L'acta diu:

Hecha por la presidencia repetidamente la pregunta de si alguno de los presentes tenía que oponer su disconformidad á la candidatura presentada ó deseaba proponer otros nombres para pasarlos á votación –resa

33. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900-1908. Ofici del governador civil, Ángel Ossorio (04.10.1907).

l'acta– quedaron elegidos por unanimidad los Sres. de la propuesta de D. Ignacio Mas.³⁴

L'operari elegit del cens dels fabricants («en cuya designación podían tomar parte estos y todos los operarios adheridos») fou Josep Altimiras, el qual fou proposat per l'operari Lluís Valls.³⁵ Quant a la persona que havia de representar fabricants i operaris del seu cens en el Jurat, fou novament elegit per unanimitat el fabricant de filats Joaquim Gomis i Cornet. A l'acta es fa constar que Francesc Ferrer «ha llegado á las once y media á esta reunión adhiriendose de conformidad á todo lo convenido».³⁶ Els operaris adherits al cens dels fabricants i que prengueren part en les votacions d'aquest any foren 70, i en delegació seva signaren l'acta el president, Manel Galí, i el secretari, Serafí Subirana. Prova que no n'hi hagueren complicacions és que l'acte, començat a les 11.00 hores va acabar a les 11.30.³⁷

Pel que fa als treballadors cinters es reuniren el mateix dia 10 de setembre, a la mateixa hora, les 11.00 del matí, en reunió general, «para cumplimentar el Art. 2º, capítulo primero del reglamento firmado en 20 de Agosto de 1907»,³⁸ per tal d'elegir els vocals de la Comissió Mixta. Foren elegits per unanimitat els treballadors Tomàs Guitart, Joan Busquets i Antoni Vila. Com a operari adscrit al seu cens fou elegit Francesc Padró, secretari de la Societat. El president seguia essent Joan Codina. Tot i que a l'acta no s'especifica, a l'informe del delegat de la Guàrdia Municipal, Felip Vilaplana, consta que fou elegit per al Jurat Maurici Fius i Palà.³⁹ L'acte va acabar a les 12.30 del matí.⁴⁰

Quant a la constitució de la Comissió Mixta, es feu el dia 15 de setembre a les 20.00 hores⁴¹ «en cumplimiento del reglamento firmado en 20 de Agosto de 1907». Foren confirmats els tres fabricants, Josep Lluvià, Josep Portabella i Joan Estany, els tres obrers, Joan Busquets, Antoni Vila i Tomàs Guitart, i els dos operaris, Josep

34. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900-1908. 1908. Comisión mixta de betaires. Actes de renovació. Acta de l'elecció de fabricants i operaris (10.09.1908).

35. Com es veu, una repetició exacta de l'acta de l'any anterior, i també el mateix joc i les mateixes persones.

36. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900-1908. 1908. Comisión mixta de betaires. Actes de renovació. Acta de l'elecció de fabricants i operaris (10.09.1908).

37. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900-1908. 1908. Comisión mixta de betaires. Actes de renovació. Informe del comandant de la Guàrdia Municipal, Manel Murcidas (10.09.1908).

38. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900-1908. 1908. Comisión mixta de betaires. Actes de renovació. Informe del delegat de la Comandància de la Guàrdia Municipal, Felip Vilaplana, sobre la reunió de treballadors en cintes de cotó (10.09.1908).

39. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900-1908. 1908. Comisión mixta de betaires. Actes de renovació. Informe del delegat de la Comandància de la Guàrdia Municipal, Felip Vilaplana, sobre la reunió de treballadors en cintes de cotó (10.09.1908).

40. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900-1908. 1908. Comisión mixta de betaires. Actes de renovació. Informe del delegat de la Guàrdia Municipal, Felip Vilaplana (10.09.1908).

41. No se n'especifica el lloc, però probablement es va fer a l'alcaldia, com determinaven les bases.

Altimiras i Francesc Padró. Com a president fou elegit Josep Lluvià i com a secretari Francesc Padró. Els torns de la Comissió inspectora foren com segueix:

<i>Fabricants</i>	<i>1r torn</i>	<i>2n torn</i>	<i>3r torn</i>	<i>4t torn</i>
Titular	Estany	Lluvià	Altimiras	Portabella
Suplent	Lluvià	Altimiras	Portabella	Estany
<i>Obrers</i>	<i>1r torn</i>	<i>2n torn</i>	<i>3r torn</i>	<i>4t torn</i>
Titular	Padró	Busquests	Vila	Guitart
Suplent	Busquests	Vila	Guitart	Padró

Font: ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900-1908. Elaboració pròpia.

Com a inspector tercer fou reelegit Lluís Vila i Miralles, per part de tots els comissionats. També es va acordar que es reunirien «los días acordados por el reglamento, y que la hora de reunión [será] á las siete y cuarto». Finalment, l'acta deia que «el funcionamiento de las inspecciones tanvien [sic] se ara [sic] en la forma que el reglamento exige».⁴² Signava l'acta, per delegació de la Comissió, Francesc Padró.

Bé doncs, comprovarem com més d'un dels noms apareguts a aquests informes passaran a formar part dels jurats patrons i obrers del futur Tribunal Industrial, el qual es començà a constituir a la ciutat a partir del mes d'octubre d'aquest mateix any de 1908: Antoni Cornet, Ramon Puigarnau, Domènec Andreu Gual, Andreu Pons Santacreu, Fermí Roca i Coma... També alguns obrers, com ara Miquel Civit o Josep Altimiras, en formaran part. Alhora, veurem aquestes mateixes persones formant part de la Junta de Reformes Socials: Domènec Gomis, Ramon Puigarnau, Fermí Roca... El més rellevant és que un cop posats en marxa el Tribunal Industrial i els Consells de Conciliació i Arbitratge, absorbiran tots aquets conflictes del ram de la cineria, i també de molts d'altres, com ara el dels picapedrers, fusters, metal·lúrgics, fonedors, tipògrafs, etc.

4. El Tribunal Industrial

Els Tribunals Industrials foren creats per la Llei de 19 de maig de 1908 (Gaceta, 20 de maig). Per Reial Decret de 20 d'octubre es creaven en totes les capitals de província i en algunes ciutats cap de partit judicial, com és el cas de Manresa, Sabadell o Mataró. El tribunal el presidia el jutge de primera instància i estava integrat per tres jurats i un suplent designats pel litigant obrer d'entre els que hi figuressin

42. Acta de constitució de la Comissió Mixta (16.09.1908).

en la llista elegida pels patrons, i de tres jurats i un suplent designats pel litigant patró d'entre els que figuressin en la llista elegida pels obrers.⁴³

Les seves competències eren atendre «a las reclamaciones civiles que surjan entre patronos y obreros, ó entre obreros del mismo patrono, sobre incumplimiento o rescisión de los contratos de trabajo ó de los de aprendizaje» (art. 5, primer), així com «De los pleitos que surjan en la aplicación de la Ley de Accidentes del Trabajo, sometidos hasta ahora provisionalmente á la jurisdicción de los jueces de Primera Instancia» (art. 5, segon). En relació amb ells, les Juntes de Reformes Socials eren les encarregades de la seva organització electoral. El mateix dia que es creaven els Tribunals Industrials es creaven, també, els Consells de Conciliació i Arbitratge Industrial.⁴⁴

Les dues lleis es complementaven mútuament. Així, mentre que la de Tribunals Industrials s'encarregava de l'organització, formació i competències d'aquests, és a dir, del sistema electoral i del procediment contenciós, atenent específicament a les reclamacions abans apuntades, la de Consells de Conciliació y Arbitratge perseguia més específicament la conciliació en cas d'amenaça de vaga obrera o bé d'atur o tancament patronal, amb el clar objectiu d'evitar tant la una com l'altre. En aquests casos, el Consell de Conciliació era format pels respectius jurats obrers i patrons abans descrits, i dictava laude o elaborava un nou contracte que era aprovat i signat per les parts per a un període d'anys tan llarg com fos possible –quatre o cinc– amb l'objectiu últim de reduir la conflictivitat en el sector.

El Tribunal Industrial de Manresa es va començar a constituir a partir de novembre de 1908 i s'allargà fins al febrer de 1909, en un procés marcat per un llarg conflicte entorn de la genuïna representativitat de patrons i obrers. Finalment, les persones elegides per a jurats industrials dels patrons i dels obrers, així com les seves professions i edats, foren les següents:

<i>JURATS PATRONS</i>			<i>JURATS OBRERS</i>		
<i>Nom*</i>	<i>Professió</i>	<i>Edat*</i>	<i>Nom*</i>	<i>Professió</i>	<i>Edat*</i>
Lluís Bosch Carreras	Pintes i llisos	48	Josep Bonachí Ventura	Tipògraf	28
Francesc M. Capella	Serrador	42	Josep Sala Bailina (1)	Obrer	50
Antoni Cornet Farran	Teixits	30	Jordi Carreras Manubens	Barber	30
Joan Esquius Ribera	Maquinista?	54	Francesc Crespo Chorro	Escriptor	32

43. El nombre de jurats era de quinze per cadascuna de les parts. A partir de 1918, aquests foren ampliat a vint.

44. A. MARTÍN VALVERDE, M. C. PALOMEQUE LÓPEZ, F. PÉREZ ESPINOSA, F. VALDÉS DAL-RE, M. E. CASAS BAHAMONDE i J. GARCÍA MURCIA, *La Legislación Social...* Per als Tribunals Industrials, J. MONTERO AROCA, *Los Tribunales de Trabajo (1908-1938). Jurisdicciones especiales y movimiento obrero*, València, Universitat de València, 1976. Una sistematització legislativa força interessant a M. J. ESPUNY TOMÁS i O. PAZ TORRES (dir.), *Esquemas de Historia del Derecho Social y de las Instituciones Laborales*, tomo XXVIII, Tirant lo Blanch, Valencia, 2011, 2a ed.

Joan Masana Rodoreda	Farines	60	Josep Gall Vall	Obrer	51
Valentí Masana Rodoreda	Llauner	55	Joan Corrons Oliveras	Obrer	33
Ramon Puigarnau Picó	Cintes	49	Josep Pla Costa	Obrer	51
Sebastià Tapias Selga	Transport?	52	Josep Clos Castellà	Obrer	38
Domènec Andreu Gual	Fuster	49	Pere Flotats Roca	Obrer	25
Andreu Pons Santacreu	Cintes	50	Isclé Selga Junyent	Fuster	42
Jaume Figueras Esteve	Filats i teixits	59	Joan Segon Monfort	Impressor	44
Francesc Torrella Martí	Impressor?	s/d	Jacint Saldoni Solsona	Obrer	37
Manel Miquel Casasayas	Fonedor	64	Pere Papell Serra	Obrer	39
Joan Mestres Serra	Llauner	50	Miquel Civit Ingles	Peó paleta	55
Lluís Casasayas Morera	Barber	35	Josep Altimiras Quintana	Cinter	37

Font: elaboració pròpia.

* Els noms han estat catalanitzats. L'edat és la corresponent al 1909.

(1). En el Cens hi ha un Josep Sala Bartrina (núm. 542) i un Bonaventura Sala Bailina (núm. 544) però cap Josep Sala Bailina. Tots dos són obrers, de 50 i 53 anys, respectivament. He optat pel primer, Josep, considerant que es tracta d'un error.

5. L'actuació del Consell de Conciliació i Arbitratge

L'any de 1910 transcorre amb un cert aire d'optimisme i consens, propiciat pel fet que la presidència de la Junta de Reformes Socials resta en mans de l'alcalde Maurici Fius i Palà, principal dirigent del republicanisme local i amb el qual simpatitzava un important sector de la classe obrera. Defensor d'un reformisme moderat, fou molt important la tasca de reformes realitzades a la ciutat, com ara la construcció de clavegueres, l'empedrat de carrers, el subministrament d'aigües als barris perifèrics, campanya de vacunació contra la verola, creació de l'Escola d'Arts i Oficis...⁴⁵

En aquest context, les Societats de Treballadors en Cintes de Cotó i la d'Obrers i Cinters de Cotó, reunides en el local dels primers el 27 d'abril, acordaren presentar les següents bases de treball:

1º. Trabajar diez horas los días laborables y los sábados ocho. Éstas serán de la forma siguiente: Empezarán á trabajar á las seis de la mañana asta [sic] las ocho de la misma. De ocho á ocho y media para almorzar y de ocho y media á doce trabajar, para comer al medio día de doce á una y media y terminará el trabajo á las seis de la tarde. 2º. Ningún Fabricante ni Operario podrá tener ningún trabajador que no esté asociado. 3º. Para el mejor cumpli-

45. J. SERRA, «Els conflictes socials», dins M. RIU (dir.), *Història de la Ciutat de Manresa...*, II, 43.

miento de las mismas las dos juntas siempre que lo crean conveniente podrán nombrar una comisión para inspeccionar las dudas de caracter personal en las fabricas y Obradores. Manresa 27 Abril 1910. El Secretario, Pedro Vilalta.⁴⁶

Això significava implantar una jornada setmanal de 58 hores. Les gestions practicades per l'alcalde amb patrons i obrers cinters acabaren dos mesos més tard, el 12 de juliol de 1910, amb la signatura d'un contracte de treball que implantava la jornada de 60 hores a la ciutat, tal com segueix:

Reunidos los abajo firmados en la Casa Consistorial de esta ciudad, bajo la presidencia del Ilre Sr Alcalde D. Mauricio Fius y Palá se ha llegado al acuerdo de que la jornada legal de trabajo sea de diez horas empezando [a] las seis de la mañana y terminando [a] las 6 y media de la tarde distribuyendose como sigue: Lunes, martes, miercoles, jueves y viernes no festivos: De las seis á las ocho [de la] mañana 2 horas = De ocho y media á doce 3,5 horas = De una y media tarde á seis y media 5 horas = Total 10,5 horas = Sabados no festivos: las mismas horas de los días anteriores terminando á las cuatro de la tarde con objeto de trabajar sesenta horas semanales = Manresa 22 de Junio de 1910. = M. Fius y Palá = J. Portabella de Argullol = Andrés Pons y Santacreu = Juan Estany = p.p. José Estany (hijo) = Pancraccio Cucurella = Lluviá Hermanos = Camilo Cornet = Fran^{co}. Tuneu = Ignacio Mas = La Comisión de la Sociedad de Operarios cinteros de algodón = Manuel Galí Devesa = José Carreras = Juan Odena.⁴⁷

El contracte estava signat per l'alcalde Fius i Palá i pel secretari de l'Ajuntament, l'advocat Ricard Cuscó Almirall. Com es pot comprovar, les hores sumen seixanta hores i mitja, i no pas seixanta, com diu el contracte. Tot i així, l'eufòria d'haver passat de les 66 hores anteriors a les 60,5 actuals justificava l'acord. Diàriament, això significava baixar de les 11,5 hores diàries a 10,5. I això en el mateix període en què anaven arribant a la Junta de Reformes reglaments de treball, com el que la fàbrica de Bailina i Cornet feia arribar a la fi de setembre de 1910, en el qual es feia constar que es treballaven 66 hores setmanals, a raó d'11,5 hores cada dia de dilluns a divendres i 8,5 hores els dissabtes, i s'especificava, en una nota al peu, que «en las horas del sábado va incluída media hora para la limpieza de la maquinaria», extrem aquest que era una de les queixes contínues dels treballadors que els feia allargar la seva jornada laboral.

Això posava també de manifest la força dels treballadors cinters que, malgrat que numèricament no eren gaires més de 500 persones –uns 400 homes i unes 100 dones– i uns 25 fabricants al començament de segle, i 33 fabricants amb 186 telers

46. ACMA-ADC. Reformes Socials, 1910.

47. ACMA-ADC. Reformes Socials, 1910.

el 1909, més 10 fabricants amb 26 telers de cintes de seda,⁴⁸ esdevenien imprescindibles en un sector productiu en el qual la ciutat de Manresa era la principal productora de Catalunya.

Aquest fou sens dubte un dels sectors en què es donà un significatiu nombre de conflictes a la localitat, en part derivats de la complexitat del mateix sistema productiu. Així, molts d'aquests empresaris que acabem de veure signant el contracte de treball eren alhora empresaris de filats i teixits de cotó, que mantenien la fabricació de cintes des del segle XIX, per més que a les seves fàbriques no tinguessin pràcticament cap teler, ja que mantenien la seva producció a base de donar feina a una bona xarxa de petits obradors familiars. És a dir que, com hem vist, hi havia empresaris que tenien el treball de cintes a les empreses i n'hi havia que el tenien distribuït entre una xarxa de petits tallers domèstics, coneguts també com a *obradors*, o bé «dins les cases dels mateixos treballadors». Això ja marcava una diferència entre els mateixos empresaris a l'hora de negociar amb els treballadors salaris i preus, horaris i condicions de treball. Aquest sistema introduïa una nova divisió entre els mateixos treballadors, dividits, com hem vist més amunt, entre *treballadors cinters* i *operaris cinters*. Els primers podien treballar a una gran o petita empresa (nova subdivisió entre els mateixos treballadors, ja que podien treballar 66 o 60 hores, depenent del lloc de treball), o bé per a un operari cinter. Aquests, malgrat no deixar de ser treballadors, podien ser responsables d'un taller o obrador, amb treballadors a les seves ordres que treballaven per compte d'altri per a un «patró sense fàbrica» que controlava les comandes,⁴⁹ o bé els que treballen per compte propi, ja sigui a casa seva o bé a les fàbriques. Aquí es dona una nova divisió: els primers, malgrat que depenen de les comandes dels empresaris, tenen un cert...

[...] espíritu patronal, aumentado por el hecho de que controlan una parte de la producción y de los trabajadores. Ello explica que estos operarios defiendan las posturas patronales mientras que los segundos se identifican con las posturas obreras. Finalmente, los obreros forman el grupo más homogéneo en sus intereses a pesar de la diferenciación evidente entre los que trabajan en los telares mecánicos y aquellos que lo hacen en los manuales.⁵⁰

Finalment, una característica que els diferencia de la resta del sector tèxtil manresà, en què predomina la mà d'obra femenina, és el fet que la majoria dels treballadors de cintes són homes, extrem aquest explicable pel fet que en els telers a rem, anomenats *de patacada* quan es mecanitzen, s'ha d'aplicar una força física considerable per al funcionament del teler (com a mínim fins a la primera dècada

48. Ajuntant telers mecànics (99), manuals (10), de vapor (60), de gas (2) i manuals de mescla (15), i afegint-hi els mecànics de cintes de seda (4), llisos de cintes de seda (20) i mescla de cintes de seda (2). Vegeu, supra, el quadre 1 «Tipologia i nombre de telers i d'empresaris tèxtils a Manresa (1909)».

49. R. VILA i L. VIRÓS, «Cambio técnico y conflicto social...», 506.

50. R. VILA i L. VIRÓS, «Cambio técnico y conflicto social...», 509.

del segle xx quan comencen a moure's mecànicament, ja sigui per la força hidràulica, amb vapor, amb gas o amb electricitat).

Aquesta triple estratificació de patrons, operaris, i treballadors o obrers comporta, tal com hem vist al llarg d'aquests anys, multitud de conflictes i reivindicacions a la ciutat protagonitzades per la Societat de Treballadors en Cintes de Cotó i per la Societat d'Operaris Cinters de Cotó, per part dels obrers, i pel Gremi de Patrons Cinters i per l'Associació de Fabricants de Filats i Teixits, per part dels patrons, la major part dels quals foren adreçats a la Junta de Reformes Socials per a la seva resolució, com és el cas del contracte de treball que acabem de veure.

Així, a la sessió de la Junta de Reformes del 25 de novembre, la presidència donava comptes d'una nova demanda presentada pels treballadors cinters «y de las gestiones que ha realizado encaminadas á resolver satisfactoriamente el asunto», el qual va quallar en un nou contracte de treball el 6 de febrer de 1911, i que veié la llum el 10 de febrer en forma de full volant imprès, anomenat *Contracte de treball pe 'l que 's regirán les relacions entre patróns y operaris de l'industria mecànica de cintas de cotó* (així, en català, per més que el contracte estava redactat en castellà).⁵¹

Com bé diu el text, es tracta de les relacions entre patrons i *operaris* de la indústria *mecànica* de cintes de cotó. Aquí no estan contemplats els *treballadors* cinters. Només disposem, en aquest cas, d'aquest full volant que ens presenta els terminis de l'acord. Tot i això, el full ens informa que es tracta d'un acord al qual s'ha arribat mitjançant la figura del Consell de Conciliació i Arbitratge Industrial. Aquests consells actuaven a petició d'una de les parts, la qual demanava la intervenció del president de la Junta de Reformes Socials (ja fos per causa d'una vaga dels obrers o bé per l'atur de les indústries en el cas dels patrons). El president de la Junta de Reformes proposava a l'altra part si acceptava o no «sus buenos oficios». ⁵² Si la resposta era afirmativa, el president «designará, con la brevedad posible, para formar con él el Consejo de conciliación, seis jurados, tres de la lista elegida por los patronos y tres de la elegida por los obreros, con arreglo al art. 12 de la ley de Tribunales Industriales». Allò que es perseguia amb la constitució dels Consells de Conciliació era que «ni los patronos suspendan el trabajo ni los obreros lo abandonen mientras se tramita la conciliación». ⁵³ Així, assolida la conciliació, que podia durar més o menys, «sus términos se consignarán en un escrito, que firmarán los interesados ó sus representantes, y quedará depositado en el domicilio del Consejo. Las copias, autorizadas por la firma de los consejeros, con el Visto Bueno del presidente, tendrán la fuerza probatoria de un documento público». ⁵⁴ Les parts podien establir «sanciones pecuniarias para el caso de incumplimiento del laudo que se dicte». ⁵⁵

51. A la Tipografia El Progreso, Nueva, 19, baixos.

52. Vegeu Llei de 19 de maig de 1908: Consejos de Conciliación y Arbitraje Industrial (Gaceta, 20 maig).

53. Art. 9.

54. Art. 10.

55. Art. 14.

També podien obtenir còpia de l'acta emesa pel Consell i publicar-la, si bé si ho feien en extracte o parcialment serien «condenadas á la multa de 25 pesetas».⁵⁶

Bé doncs, el següent contracte de treball entre patrons i operaris de la indústria mecànica de cintes de cotó fou formulat pel Consell de Conciliació i Arbitratge nomenat a l'efecte, arran de les demandes presentades pels operaris cinters a la Junta de Reformes Socials. A la sessió del 30 de gener de 1911, l'alcalde, Maurici Fius i Palá, «dió cuenta de la reunión del Consejo de Conciliación y Arbitraje para solucionar el asunto de los operarios cinteros explicando el estado de la cuestión».⁵⁷ A la del 27 de febrer Fius i Palá donava comptes de «las resoluciones acordadas ante el Consejo de Conciliación á consecuencia de las demandas presentadas por los operarios cinteros», tot afegint que s'havia signat el contracte de treball el 6 de febrer.⁵⁸

El contracte es va publicar en forma de full volant. Diu com segueix:

D. Mauricio Fiu y Palá, Alcalde-Presidente de la Junta local de Reformas Sociales,

CERTIFICO: Que entre los documentos archivados por dicha Junta, hay uno que copiado á la letra dice así:

«En la ciudad de Manresa, á los 6 de Febrero de 1911, ante el Consejo de Conciliación y arbitraje compuesto por los jurados patronos don Domingo Andreu y don Francisco Torrella y los obreros don José Sala, don Jacinto Saldoni y don José Bonachí, actuando de secretario el que lo es de la Junta local de reformas sociales Baldomero Saldoni, comparecen don José Carreras y don Manuel Galí, en representación de la Sociedad de operarios cinteros, el fabricante don Ignacio Más y sus operarios^[59] don Francisco Costa, don Vicente Monminout y don José Claret, estando presidido el Consejo por el señor alcalde-presidente de la Junta de reformas sociales, don Mauricio Fius y Palá.

Abierta la sesión por el mismo, al objeto de discutir y resolver sobre el escrito presentado por la Sociedad de operarios cinteros, presentando algunas modificaciones á la proposición de convenio formulada por el Consejo,^[60] después de larga deliberación se acuerda por unanimidad admitir dicha proposición de convenio con ligeras modificaciones y en su consecuencia se admite como obligatorio para todos, el contrato de trabajo que queda convenido bajo los siguientes pactos:

56. Art. 17.

57. ACMA-ADC. Reformas Sociales. Actes, 40-r. També fou llegida «la demanda, presentada, á sus patronos, por los obreros fundidores», la qual seria objecte, també, de reunir el Consell de Conciliació i Arbitratge.

58. ACMA-ADC. Reformas Sociales. Acta del 27.02.1911.

59. Noteu que es diu «y sus operarios don Francisco Costa, don Vicente Monminout y don José Claret». És a dir, els operaris que *treballen per al fabricant* Ignasi Mas.

60. Aquestes modificacions podien donar-se diverses vegades, tant per part dels obrers com dels patrons, fins que les parts arribaven a l'acord definitiu.

Primero. La jornada de trabajo será de sesenta horas semanales, mediante la distribución señalada en el escrito de bases presentado por la Sociedad de operarios cinteros.^[61]

Segundo. Los operarios deberán estar asociados en su colectividad respectiva, reconociéndose el derecho de asociación á las demás clases que integran el oficio. No podrá darse trabajo al operario que no esté asociado.

Tercero. Queda prohibido el trabajo de los menores de 18 años en ningún telar.

Cuarto. Cada par de telares que funcione, deberá tener inscrito un operario ú obrero (fadrí) que en ellos trabajen permanentemente, pudiendo solamente el operario, tener un ayudante que haga funcionar los telares en los momentos que por sus obligaciones ó relaciones del trabajo tenga que abandonarlos.

Quinto. La infracción de cualquiera de las condiciones de este contrato, dará lugar á una multa de 5 á 25 pesetas por cada día que se cometa, que pagará el infractor.

Sexto. Los vocales inspectores nombrados por la Junta local de reformas sociales, serán los encargados de comprobar las denuncias que formulen las partes interesadas, pudiendo unirse á esta inspección, un individuo de la Sociedad de operarios cinteros nombrado por ésta.

Séptimo. Dichos vocales inspectores, una vez comprobada la infracción, lo expondrán á este Consejo de conciliación y arbitraje, ó bien á la Junta local de reformas sociales y previa convocatoria del denunciado y oídas las explicaciones de las partes, aplicará la multa correspondiente, ó absolverá al denunciado.

Noveno. Cualquiera duda que se suscitare respecto de los anteriores pactos, ó caso no previsto en ellos, será interpretada por este Consejo ó la Junta local de reformas sociales.

Bajo estos pactos y condiciones, el Consejo de conciliación y arbitraje, una vez obtenida la conformidad de todas las partes, lo acepta consignándolo en la presente acta de la cual quedará el original en el expediente, dándose una copia autorizada á cada una de las partes, cuya copia tendrá la fuerza probatoria de un documento público y en señal de conformidad lo firman en la fecha al principio expresada.

El Consejo de Conciliación y arbitraje, M. Fius y Palá, Francisco Torrella Martí, Jacinto Saldoni, José Bonachí, Domingo Andreu, José Sala Bailina, Baldomero Saldoni, Secretario.

Por la Sociedad de operarios cinteros; José Carreras, Manuel Galí Devesa.

Los operarios de don Ignacio Más: Vicente Monminout, José Claret, Francisco Costa.

61. No sabem quins foren els terminis, ja que no disposem de l'escrit. Molt probablement s'hi assemblava al que acabem de veure més amunt, presentat per treballadors i operaris cinters.

Conformes con los anteriores pactos, los patronos cinteros: Ignacio Más, Andrés Pons Santacreu, J. Portabella de Argullol, Lluviá Hermanos, Francisco Tuneu, Camilo Cornet, Pancraccio Cucurella, Juan Estany.

Y para que conste lo firmamos en Manresa á 10 de Febrero de 1911.

El Alcalde-Presidente, *M. Fius y Palá*.-

Los Jurados del Consejo, José Bonachí, Jacinto Saldoni.

Es pot comprovar com els jurats que formen part del Consell de Conciliació i Arbitratge són, com correspon, els jurats del Tribunal Industrial existent a la ciutat i elegits el 1909. I es pot comprovar com els Tribunals Industrials i els Consells de Conciliació i Arbitratge han absorbit, de manera natural, la conflictiva Comissió Mixta i el Jurat de fabricants, operaris i treballadors cinters manresans de la primera dècada del segle.

L'any de 1911 disposem de dos lligalls sobre Consells de Conciliació i Arbitratge: un sobre una demanda presentada pels obrers fonedors als seus patrons el 25 de gener i signat el 13 de febrer (amb el número 1 indicat a la portada), i un altre (assenyalat amb el número 5) d'una demanda presentada pels obrers cinters de cotó als seus patrons l'11 de juliol i signat finalment el 10 d'octubre, després que el Consell de Conciliació i Arbitratge fes cinc sessions els dies 23, 28 i 30 de setembre i 3 i 10 d'octubre. De fet, i malgrat que només en disposem d'aquests documents esmentats, un full escrit a mà per l'oficial arxiver de l'Ajuntament, Joaquim Sarret i Arbós, en data 1 de gener de 1912, dóna comptes que els Consells de Conciliació i Arbitratge foren sis el 1911. A més de l'esmentat número 1:

Otro de N° 2: demanda presentada por los operarios cinteros al fabricante D. Ignacio Mas = 21 y 25 de Enero y 6 Fbro. de 1911 = contrato de trabajo firmado en 6 de febrero.^[62] Otro de N° 3 = Obreros Picapedreros y Canteros = Ratificación de contrato. Otro de N° 4 = Obreros Carpinteros – rebaja de jornada. Otro de N° 5 = demanda presentada por los trabajadores cinteros de algodón á sus patronos = Sesiones de los días 23, 28 y 30 de Sbre. y 3 y 10 de Octubre de 1911 = Contrato de trabajo de 10 octubre 1911. Otro de N° 6 = Obreros metalurgicos y contiene contrato de trabajo de la industria de latonería y fundición de bronce = Id de Hojalatería y lampistería = Íd. de calderería de cobre de esta ciudad. Y para que conste á los efectos consiguientes firmo la presente en Manresa á 1° de Enero de 1912. El Ofi. Archivero. P.O. Joaquin Sarret y Arbós.

A sota de la signatura de Sarret hi ha afegides tres anotacions més, d'anys posteriors:

Contrata de Metalúrgicos –	9 Agosto de 1913.
id Tipógrafos y Litógrafos	30 Octubre – id
id Herradores	6 Dbre – 1914.

62. És el que acabem de veure ara mateix en el full imprès.

La qual cosa ens confirma que a Manresa els Consells de Conciliació y Arbitratge foren utilitzats a bastament en moltes ocasions, i ens mostra que tant obrers com patrons, i també les autoritats municipals, eren proclius a acceptar i fer servir les institucions estatals existents com a via normalitzada de la resolució dels conflictes.

5.1. ELS FABRICANTS, OPERARIS I TREBALLADORS CINTERS

L'altre Consell de Conciliació i d'Arbitratge de què disposem és el de la demanda presentada per la Societat de Treballadors Cintres de Cotó als seus patrons l'11 de juliol de 1911. Es feren cinc sessions del Consell de Conciliació abans no arribaren a acord, els dies 23, 28 i 30 de setembre i 3 i 10 d'octubre de 1911, data aquesta darrera del contracte de treball que començaria a regir a partir del dilluns sis de novembre de 1911. Com es veu, quatre llargs mesos per arribar a acords des que es presenten les bases fins que comença a regir el nou contracte, reflex d'una problemàtica interna farcida de conflictes laborals en el sector. Prova d'això és que des que es presentaren les bases l'11 de juliol fins a mitjan setembre, fabricants, operaris i obrers fracassaren en les seves negociacions directes. El mateix Maurici Fius i Palà, quan va fer la convocatòria del Consell de Conciliació el 16 de setembre, expressava que ho feia «guiado por el buen deseo de conseguir una solución de concordia que termine de una vez las diferencias que desde largos años se vienen lamentando entre las clases que integran el ramo de cintas de algodón».⁶³

Així, l'11 de juliol una Comissió gestora de la Societat de Treballadors en Cintes de Cotó presentava un escrit a l'alcade en què li comunicaven que:

el próximo Jueves día trece del corriente se entregará á todos los patronos y Operarios que tengan, á su cargo obreros del ramo, unas bases y tarifas para que procedan a su estudio, y nos contesten en el termino de once días, no si estan conformes, cuya contestación pasa[rá] a recoger una comición [...] al domicilio del patrono, y despues dicha comición [...] comunicará á la Junta el resultado, para que de una reunión general y tome los acuerdos que crean necesarios. Condiciones que pedimos en la tarifa. 1º Precentar [sic] la tarifa que regía en nueve de Agosto de 1906, y arreglada solo por lo que ha de cobrar el trabajador. 2º En esta tarifa se añadiría un cinco por ciento de aumento, para cer [sic] déstribuido [sic] en la forma siguiente: un dos para la caja de la Sociedad. Otro dos para organizar un seguro de enfermedades é invalidos. Y el uno para los gastos de gobierno de nuestra sociedad, y este cinco por ciento quedara en poder de los patronos. Y cada quince días pasa arrecogerlo [sic] una comición [sic] para cer [sic] entregado á la Junta de nuestra Sociedad y hacer la correspondiente distribución.

63. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1911. N° 5. Consejo de Conciliación y Arbitraje. Demanda presentada por los trabajadores cinteros á sus patronos. Sesiones de los días 23, 28 y 30 septiembre y 3 y 10 de octubre de 1911. Contrato de trabajo de 10 de octubre 1911.

Signaven per la Comissió gestora Joan Busquets i Pere Vilalta. S'hi adjuntava un full imprès on es repetien els punts anteriors i s'hi afegien unes bases de 13 punts. Signaven les bases un total de 91 treballadors cinters.⁶⁴ S'imprimiren uns fulls per adjuntar a les bases que es presentaven als patrons. S'adjuntava, també, una llista amb els noms dels patrons i els operaris als quals se'ls havien entregat les bases.⁶⁵

El 24 de juliol, la Societat de Treballadors en Cintes enviava una carta a l'alcalde en què li manifestaven que el dia 13 van presentar les bases als patrons...

[...] y no habiendo [sic] tenido contestación de ellos, exponemos á V.E. que reunida la Junta de dicha entidad, acordó conceder una prórroga de ocho días á partir del día de la fecha, que si no se contesta á esta pretensión, la Junta de la referida sociedad hará lo que crea conveniente.⁶⁶

Signaven per la Comissió gestora Joan Busquets i Antoni Vila. El 16 de setembre, la Societat de Treballadors Cinters enviava una nova carta a l'alcalde en què li manifestaven que:

[...] no habiendo llegado á solución, exponemos que si el diez y ocho del corriente no ha llegado una solución el martes próximo diez y nueve del mismo nos declararemos en huelga, aprobandolo en votación secreta con cuarenta y ocho votos contra tres.

Aquesta vegada signaven la carta el president de la Societat, Domènec Gomis, aleshores vocal obrer de la Junta de Reformes Socials, i el secretari, Ramon Girbau.

Fou llavors quan l'alcalde, Maurici Fius i Palà, decidí convocar el Consell de Conciliació i Arbitratge «guiado por el buen deseo de conseguir una solución de concordia que termine de una vez las diferencias que desde largos años se vienen lamentando entre las clases que integran el ramo de cintas de algodón», tot suplicant «á esa Sociedad se sirva suspender todo acuerdo esperando el resultado del Consejo de Conciliación así como también se abstengan de publicar toda clase de escritos que pudieran hacer más tirantes las relaciones existentes entre una y otra clase».⁶⁷

El 20 de setembre Fius i Palà designava els jurats membres del Tribunal Industrial que havien de formar el Consell de Conciliació i Arbitratge, als quals convocava a la primera sessió per al dia 23 a les 21.00 hores en el Saló Capítular de les Cases Consistorials: Joan Mestres Serra, Antoni Cornet Farrán, Francesc Torrella Martí, (jurats patrons), i Josep Sala Bailina, Josep Gall Valls i Jacint Saldoni Solsona (jurats obrers).

64. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1911. N° 5. Consejo de Conciliación y Arbitraje..., 3.

65. Vegeu aquesta relació a l'apèndix IV.

66. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1911. N°5. Consejo de Conciliación y Arbitraje... (24.07.1911).

67. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1911. N°5. Consejo de Conciliación y Arbitraje... (16.09.1911).

El 23 de setembre es feia la primera sessió del Consell de Conciliació, en la qual la Societat de Treballadors adiccionava les bases de treball «en el sentido de que la jornada de trabajo no puede exceder de diez horas al día». Els patrons manifestaren «que no habia inconveniente siempre y cuando los demás la aceptaran». Aquest era sempre un recurs gairebé retòric de la patronal per no haver d'acceptar la reducció de jornada; així, si faltaven quatre patrons de manera reincident a les reunions de negociació, sempre podien argumentar que no acceptarien treballar menys hores mentre la resta continuava treballant-ne més. Atès que la presidència llegí una comunicació de diversos fabricants importants, com ara Lluvià Germans, Andreu Pons Santacreu, i Josep Portabella, «excusando su asistencia por no tener obreros»,⁶⁸ i una altra de la Societat d'Operaris Cinters «manifestando que no está dispuesta á tratar del asunto si no se resuelve la cuestión de horas de trabajo», i després de llarga discussió, Fius i Palà, tenint en compte que els patrons presents acceptaven tant la jornada de treball com les tarifes, «siempre y cuando la aceptaran los demás patronos», proposà de citar novament la Junta directiva de la Societat d'Operaris per al dia 28, ja que «precisamente uno de los asuntos que han de resolverse es la jornada de trabajo».⁶⁹

S'aixecà, doncs, la reunió i es convocà els operaris cinters el dia 28. A aquesta darrera assistiren el jurat Antoni Cornet Farrán (patró) i els jurats obrers Josep Sala Bailina i Jacint Saldoni Solsona; el president del Consell i de la Junta de Reformes Socials, Maurici Fius i Palà; la Junta de la Societat de la Societat de Treballador Cinters; Francesc Costa i Josep Carreras, en representació de la Societat d'Operaris en Cintes, i els fabricants Pancraci Cucurella, Joan Estany, Ramon Puigarnau i Francesc Ferrer; i representants de Francesc Serrahima, Manel Carreras i Lluís Vallès. Quan la presidència preguntà a la representació dels operaris què opinaven de la demanda,

[...] contesta el Sr. Carreras que su sociedad no puede obligar á los operarios que tienen trabajadores empleados á la aceptación de unas bases determinadas y que siendo estos una minoría á su entender procede llamarlos ante el Consejo para interesarles en la demanda. El Sr. Costa opina en el mismo sentido y añade que la Sociedad que representa vería con gusto que se solucionase favorablemente la reclamación.⁷⁰

68. Lluvià Germans, Andreu Pons Santacreu i Josep Portabella de Argullol enviaren una carta a l'alcalde Fius en data 23 de setembre de 1911 (aquell mateix dia) en què deien que entenien que no devien assistir a la reunió «por la poderosísima razón de que nosotros no tenemos telares de propiedad y sí solamente operarios á quienes damos el trabajo á destajo y ninguna demanda nos han dirigido». I afegien, tal com si el problema fos només dels altres, que «sería una gran satisfacción para nosotros que el Consejo de Conciliación y Arbitraje, solucionase las diferencias que hay entre oficiales cinteros y patronos que tienen los telares de su propiedad».

69. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1911. N°5. Consejo de Conciliación y Arbitraje... (23.09.1911).

70. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1911. N°5. Consejo de Conciliación y Arbitraje... (28.09.1911).

S'acordà, doncs, reunir-se novament el dissabte següent, dia 30, a les nou de la nit. A aquesta reunió del Consell de Conciliació i Arbitratge industrial, presidida per l'alcalde president de la Junta de Reformes Social, Maurici Fius i Palà, assistiren els fabricants Pancraci Cucurella, Joan Estany i Francesc Ferrer, i representants de Pere Carreras, Francesc Serrahima i Lluís Vallès; la Junta de la Societat de Treballador Cinters; Josep Carreras i Francesc Costa per la Societat d'Operaris en Cintes, i els operaris que tenien treballadors Joan Serrallonga, Casellas, Carles Bayona, Joan Pintó, Ignasi Perramón, Josep Altimiras, Josep Camprubí, Josep Torrella, Jaume Caellas, Manel Galí i Manel Rossell.

Un cop explicada la demanda i l'estat de les negociacions, i «aceptando las partes, en principio, la jornada de diez horas», es posaren a discutir les bases de la demanda. Altimiras diu que accepta les deu hores i que no té inconvenient a discutir-les. Domènec Gomis li demana que exposi els seus dubtes «ó reparos y se le podrá contestar». Fius i Palà pregunta si la resta d'operaris opinen com Josep Altimiras i Joan Serrallonga respon que si els patrons les accepten «no tiene inconveniente en suscribirlas», mentre que el fabricant Joan Estany manifesta «que no puede estar conforme con la base 11a tal como viene redactada».⁷¹ Després d'alguna discussió...

[...] sobre la procedencia de discutir las bases inmediatamente se dio principio á la lectura y aprobación de las mismas quedando admitidas, en principio, 7^a y 8^a y dejándose á juicio del Consejo para su modificación la 9^a, 10^a, 11^a, 12^a y 13^a y aceptadas en principio, sin modificación, la 1^a, 2^a, 3^a y 4^a.⁷²

Acte seguit s'aixecà la reunió i i s'acordà reunir-se el proper dimarts, 3 de setembre a les 20.30 hores.

A la reunió del Consell de Conciliació i Arbitratge del 3 d'octubre, presidida per l'alcalde president de la Junta de Reformes Social, Maurici Fius i Palà, assistiren els jurats patrons Antoni Cornet Farrán i Francesc Torrella Martí, mentre que pels obrers assistiren Josep Sala Bailina i Jacint Saldoni Solsona; assistiren els fabricants Pancraci Cucurella, Joan Estany, Ramon Roig, Francesc Tuneu, i Francesc Ferrer; i representants de Pere Carreras, Francesc Serrahima, Ramon Puigarnau i Baltasar Portabella, a més de la majoria d'operaris «que ocupan trabajadores y de la Junta Directiva de la Sociedad de éstos últimos».

Explicats per la presidència els acords adoptats a la reunió anterior, Ramon Roig s'hi manifestà d'acord. La base 5a «quedó retirada, sin perjuicio de reclamar cuando se considere precedente». La 6a va restar modificada en el sentit que els fabricants i els operaris...

71. La base 11a deia com segueix: «Queda prohibido á los fabricantes y operarios tener mayordomo en las cuadras donde haya menos de diez telares reunidos, y en el caso de que hagan funcionar los telares como los demás obreros dichos mayordomos deberán estar inscritos en la Sociedad con los mismos derechos y deberes que los demás».

72. Acta del Consell de Conciliació i Arbitratge (30.09.1911).

[...] harán todas las semanas una relación individual ó colectiva del semanal que han ganado los trabajadores para que puedan entregarla á la sociedad. Los telares á mano se dejan á libre contratación. Nombróse una comisión compuesta de fabricantes y operarios para que con el Consejo estudie si es posible lo pedido en las letras B.C. y D. de la demanda.[⁷³] La presidencia preguntó á los reunidos si están conformes en que el Consejo formule el contrato de trabajo contestando los reunidos afirmativamente. Y no habiendo más á tratar...

El Consell trigaria una setmana a acabar de redactar el contracte de treball, i el dimarts següent, dia 10 d'octubre, se celebrava la reunió definitiva en què s'havia de signar per totes les parts. Per tant, hi eren pràcticament tots. Presidia Maurici Fius i Palà, i els jurats assistents foren Josep Sala Bailina (obrer), Antoni Cornet Farrán, Francesc Torrella Martí (patrons), Jacint Saldoni Solsona (obrer) i Joan Mestres Serra (patró). Pels fabricants assistiren Lluvià Germans, Josep Portabella, Andreu Pons Santacreu, Pancraci Cucurella, Francesc Ferrer per Successora d'Isidre Dalmau, Ramon Puigarnau «en representació de su padre de su mismo nombre y apellido», Sirvent (no en consta el nom), en representació de Francesc Serrahima, Carreras (no en consta el nom, però es deia Joan), en representació del seu pare, Pere Carreras, Ramon Roig i Joan Estany. Pels «patronos operarios» (així dit consta a l'acta), assistiren Joan Serrallonga, Carles Bayona, Joan Pintó, Francesc Costa, Josep Torrella, Josep Camprubí, Manel Rossell, Manel Galí, Josep Bou i Casellas, A. Martrus Nadal i Josep Altimiras. Estaven presents les Juntes directives de la Societat d'Operaris Cintres de Cotó i de la Societat de Treballador en Cintes de Cotó, a més del Secretari de la Junta de Reformes Socials, el tipògraf Baldomer Saldoni Solsona, el qual actuava de secretari del Consell de Conciliació i Arbitratge.

L'objecte de la reunió era la lectura i aprovació del contracte de treball, el qual havia estat «redactado de conformidad con los acuerdos tomados en las anteriores sesiones».⁷⁴ L'operari Josep Altimiras demanava explicacions sobre la base 14 (multes als infractors) i després de breu discussió s'acorda modificar les quanties de les multes, tot deixant-les de 25 a 50 pessetes si l'infractor era fabricant, de 15 a 25 si era operari i de 5 a 15 si era treballador (inicialment eren de 50 a 100 per al fabricant o operari, i de 5 a 25 si era treballador). La base 13 fou aprovada sense modificació; el fabricant Francesc Cucurella sollicità, i així s'acordà, que a la paraula fabricant s'afegís «o mayordomo»; la presidència va

73. Les lletres A, B, C i D eren els apartats de la base 1a, en què es demanava el 5% d'augment. L'apartat A posava a disposició del fabricant o operari el 5% de cada feina i una comissió passaria cada 15 dies a recollir-lo i l'entregaria a la Junta de la Societat de Treballadors que ho repartiria en la forma següent; B, un 2% per a la caixa de resistència; C, un altre 2% per a una caixa de socors mutus, per a malalties, invalidesa i vellesa; i D, l'1% restant per a les despeses d'administració i govern de la Societat de Treballadors Cintres. Acta del Consell de Conciliació i Arbitratge (03.10.1911).

74. Acta del Consell de Conciliació i Arbitratge (10.10.1911).

manifestar que podria addicionar-se a l'article 3, afegint-hi «que la comisión del articulo adicional estudiará si se pueden mejorar las condiciones de los cinteros á remo mientras subsistan y así se admitió».⁷⁵ Fius i Palà preguntà llavors si hi havia algun dubte o dificultat respecte de la resta dels articles per tal de corregir-los «y no habiéndose hecho ninguna objeción se procedió á la redacción de las enmiendas acordadas».

Un cop fet, Sirvent, representant de Serrahima, manifestà que no «se creía suficientemente autorizado para contraer una obligación en nombre de su principal [...] pero que creía que éste aceptaría el contrato, haciendo igual manifestación el Sr. Puigarnau».⁷⁶ Vist això, Josep Portabella exposà que ells acceptarien el contracte «con la condición de que lo aceptaran también los demás que se hallaban ausentes». Ja hi tornàvem; l'eterna excusa. Tanmateix, aquí s'imposà el bon criteri de Maurici Fius i Palà, veritable artífex de la consolidació i els èxits assolits en el terreny de la resolució dels conflictes pels Consells de Conciliació i Arbitratge de Manresa quan, argumentant que:

[...] por la temeridad de unos pocos podría darse el caso de que fracasara el convenio cosa que seguramente lamentarían todos los presentes, se convino que este fuese obligatorio desde el momento en que quedaran obligados ó suscribieran el contrato un número de patronos que tengan ó representen el setenta y cinco por ciento de los telares que tienen en conjunto los patronos Serrahima y Puigarnau u demás que no se hallan presentes.

Aquest fou el darrer escull, el qual no només fou salvat, sinó que deixava as-sentat un importantíssim precedent de futur: o s'hi era present en les negociacions o s'hi prendrien acords, malgrat tot. El missatge era clar: era millor ser-hi presents;

75. En clara referència a la pràcticament desaparició d'aquests telers manuals i, per tant, a la desprotecció dels pocs cinters de telers de rem existents. El procés de substitució va arrencar a tombant de segle i fou l'any 1911 quan aquest telers tocaren fons i desapareixeren pràcticament. Malgrat que tornaren a reaparèixer alguns durant els anys de la Primera Guerra Mundial, desapareixeren definitivament després d'aquesta. Recordem que a la matrícula industrial de 1909 només hi havia un teler manual de cotó (el de Francesc Perera i Vives, vocal patró de la Junta de Reformes Socials),¹⁵ de manuals, a la Jacquard, i 12 de cotó d'alpargates. És a dir, un total de 28, mentre que hi havia 4.609 mecànics de cotó. Pel que fa als de cintes n'hi havia 25 de manuals (10 de cotó i 15 de mescla), mentre que els mecànics eren 99, els de vapor 60 i els de gas, 2. És a dir, 25 manuals de cintes enfront de 159 mecànics. La ràpida mecanització (que en realitat en molts casos era la mecanització dels mateixos telers de *rem*, accionats amb gas, aigua o electricitat, i que passaven a dir-se *de patacada*) d'aquests telers entre 1909 i 1911 fou vertiginosa. Posteriorment, entre 1911 i 1919 no es va donar d'alta cap teler manual, mentre que es donaren 4 de baixa. Per a una relació pormenoritzada d'empresaris i nombre i tipus de telers l'any 1909, vegeu R. LUQUE, *Les Juntas de Reformes Socials i l'intervencionisme estatal...*, annex XII. «Teixidors i filadors a Manresa (1909)», 586-590. Per al procés de substitució, R. VILA i L. VIRÓS, «Cambio técnico y conflicto social...», 510.

76. Ramon Puigarnau fill representava el seu pare, Ramon Puigarnau i Picó, el qual havia sigut vocal patró suplent de la Junta de Reformes Socials en el quadrienni anterior.

així, com a mínim, es podrien discutir els terminis dels acords. Fius i Palà s'apuntava, així, un altre dels seus èxits, que el farien tan estimat per la societat manresana de l'època, i en especial per la classe obrera.

El contracte es tornà a llegir íntegrament i fou trobat «conforme en todas sus partes». Fou aprovat i signat, per un període de cinc anys, per tots els presents.⁷⁷ Signaren també les juntes directives de les societats d'Operaris i Treballadors Cinters de Cotó «i no los señores Serrahima y Puigarnau por las manifestaciones hechas por sus representantes habiéndose acordado á la vez que este contrato empiece á regir el primer lunes del próximo mes de noviembre».

El contracte fou definitivament un èxit total quan els fabricants no assistents al Consell d'Arbitratge del 10 d'octubre començaren a desfilar per l'Alcaldia, un rere l'altre, a signar-lo: Francesc Serrahima, el primer, el 14 d'octubre, al qual seguien Ramon Puigarnau, el 16, Baltasar Portabella, el dia 23, Joan Riera Patzi (el qual tenia l'empresa amb el nom de Fills d'Isidre Riera), el 24, Manel Vallès i Perera, en nom del seu pare, Lluís Vallès Pons, el 15 de novembre, i, finalment, Francesc Cabot, el 31 de desembre.

El 30 d'octubre es reunia la Junta de Reformes Socials i es feia constar en acta el contracte de treball estipulat entre els fabricants, operaris i treballadors cinters. S'hi feia referència a l'addició introduïda per l'alcalde Fius relativa als cintaires manuals:

En atención á las circunstancias que concurren en los pocos obreros que trabajan en los contados telares á remo próximos á desaparecer, continuarán las actuales condiciones, pero en el momento de transformarse en mecánicos se regirán por este contrato.⁷⁸

A partir d'aquest contracte, en el qual s'especificava clarament que les «infracciones que compruebe las pondrá en conocimiento de la Junta de Reformas Sociales la cual impondrá la multa ó indemnización», les futures infraccions als contractes de treball en el ram de la cinteria es vehicularien a través de la Junta de Reformes Socials, com, per exemple, les que la Societat de Treballadors en Cintes de Cotó feien als pocs dies de l'entrada en vigor del nou contracte, en carta adreçada a l'alcalde presiden...t

[...] que es de la Junta Local de Reformas de esta tenemos el honor de poner en conocimiento de V.E. y los vocales de la misma [...] y espera de V.E. y los dignos vocales que se corregirán los abusos que á continuación expresamos por los siguientes patronos:

77. Lluvià Germans, Josep Portabella de Argullol, Andreu Pons Santacreu, Pancraci Cucurella, Ramon Roig, Francesc Ferrer, Pere Carreras, representat pel seu fill, Joan Carreras, Carles Bayona, Joan Pintó, Francesc Costa, Josep Torrella, Josep Camprubí, Manel Rossell, Manel Galí, Josep Bou i Casellas, A. Martrus Nadal, Josep Altimiras, Joan Estany i Ignasi Mas, representat per Francesc Costa.

78. Acta del 30.10.1911, 51-r.

Torrentelle [Torrentallé]	Carretera Vich, Nº 136
Matarrodona	Doch, Bajos
Vallès	Calle Ospital [sic] Nº 11
Odonà	» » » 9
Ferre	» Viladordis »
Bayona	» » » »
Carreras	» » » »
Costa	» San Llorens Brindi
Altimiras	» Escodinas » 53
Villa	» San Clara Vieja » 12
Casellas	» Juncadella » 69
Gali	Muralla San Francisco 88
Francisco Ponsa	» Bruch »
Martrus	» Bruch »

La Junta de esta Sociedad se ha visto obligada á llamar á su delegado de esta Junta y exponerle lo antes manifestado [y] esperamos que esta digna Junta lo tomará en consideración.⁷⁹

Signaven la carta el president, Francesc Font, i el secretari, Pere Vilalta.

Fou així com, el 31 d'octubre, es tornava a reunir l'alcalde amb els fabricants, operaris i obrers per tal «de evitar dificultades y establecer la debida regularidad se vea si es posible tomar un acuerdo sobre la distribución de las horas que constituyen la jornada de trabajo». Després de debatre llargament s'acordà per unanimitat distribuir la jornada de la següent manera:

Empezará el trabajo á la seis de la mañana hasta las ocho: de ocho á ocho y media para almorzar, continuará el trabajo hasta las doce; de doce á una y media para comer, continuando el trabajo hasta las seis y media de la tarde en cuya hora terminará la jornada todos los días laborables menos los sábados que tendrán la misma distribución pero terminando la jornada á las tres y media de la tarde.⁸⁰

Aquesta vegada sí, definitivament, s'aconseguia establir la jornada laboral de 60 hores setmanals. Això no evitaria pas les infraccions i les denúncies reiterades, com ara les presentades per la Societat de Treballadors en Cintes de Cotó el 21 de desembre en què es denunciava el fabricant Lluís Vallès i l'operari Josep Casellas Bou per tenir en els seus telers treballadors no associats a la Societat de Treballadors (art. 12 del contracte), i l'operari Carles Bayona, per tenir en els seus telers un

79. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1911 (25.11.1911).

80. ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1911. Acta de la reunió del 31.10.1911, adjuntada al lli-gall del Consell de Conciliació i Arbitratge.

nen menor de 18 anys (art. 10). O bé les denúncies fetes pel delegat de la Societat d'Operaris Mecànics en Cintes de Cotó, acompanyat pels inspectors de la Junta de Reformes Socials, Casajoana i Prunés, per excés d'hores de treball de Francesc Cornet i Francesc Roca (5 desembre), d'Agustí Vila, àlies *Menaqué* (dia 12), i Casellas i Jaume Caellas (dia 15). Però ara totes les denúncies passaren a ser vehiculades per la Junta de Reformes Socials a les seves sessions, i era aquesta la que imposava les multes per infracció.

La Junta de Reformes Socials havia aconseguit integrar les demandes dels treballadors cinters, però també les dels operaris i les dels fabricants, per la via de la legalitat a través dels organismes oficials de negociació i consens, com eren la mateixa Junta de Reformes Socials, els Tribunals Industrials i els Consells de Conciliació i Arbitratge. Aquests organismes es consolidarien durant aquests anys com el marc global natural de negociació i consens per a tots els sectors productius a la ciutat, com ara fonedors, fusters, paletes i peons, tipògrafs, llauners, metal·lúrgics, picapedrers i canters, dependents del comerç, tintorers, filadors i teixidors, ferroviaris, etc., tant dels obrers com dels patrons.

Conclusions

A la particularitat de l'estructura productiva en el subsector del ram de cintes a Manresa, que generà no només un alt grau de productivitat derivat d'unes condicions laborals sotmeses a uns nivells d'explotació i d'autoexplotació importants, i que es veieren reflectides en un altíssim grau de conflictivitat local, i que també generà unes institucions específiques de resolució dels conflictes, com foren la Comissió Mixta i el Jurat del Ram de Cintes, cal sumar, doncs, la particularitat de l'èxit que tingueren les institucions de caràcter oficial legal de mediació i vehiculació dels conflictes, com foren la Junta de Reformes Socials a partir de 1900, primer, i els Tribunals Industrials i els Consells de Conciliació i Arbitratge després, a partir de 1908. Aquesta particularitat fa que la ciutat de Manresa sobresurti per sobre d'altres ciutats industrials catalanes importants en l'aprofitament específic d'aquests organismes. En general, a Catalunya, tant patrons com obrers estaven més que interessats a participar en aquests organismes, i no tant perquè estiguessin convençuts que efectivament serviren per resoldre els conflictes laborals o per fer efectives les lleis laborals, sinó per no perdre el control sobre el món laboral i també per no restar diluïts i marginats com a organitzacions de classe, sense representativitat i credibilitat social i, sobretot, sense reconeixement de la seva personalitat organitzativa, fet que podia significar la mort de la mateixa organització. A Manresa es repetí aquest esquema de participació obrera i patronal, però, sens dubte, aquells organismes de representació obrera i patronal resoleren un volum de conflictes més significatiu que el d'altres ciutats industrials importants.

APÈNDIX I

Junta Local de Reformes Socials de Manresa, 1900-1904

Junta de 1900-1904 (provisional). Constitució: 01.07.1900

<i>PATRONS</i>	<i>ANYS</i>	<i>OBRERS</i>
<i>Vocals</i>	<i>Juliol 1900</i>	<i>Vocals</i>
1. Àngel Ferrer i Grané (AFFIT)*	Quatrienni	1. Josep Moratona Subirà (art fabril)
2. Joaquim Perera Portabella (AFFIT)*	1900-1904	2. Víctor Salabernada (art fabril)
3. Josep Lluvià Vidal (cinters)		3. Domènec Gomis Casals (cinters)
4. Pau Pons Balart (cinters)		4. Francesc Farreras Solé (cinters)
5. Josep Vilaseca Palà (rajolers) Seri**		5. Joan Reguant Tatjé (paletes)
6. Joan Herms i Mas (paletes)		6. Pere Botifoll Fontanet (fusters)
<i>Suplents</i>		<i>Suplents</i>
No se'n nomenaren, a aquesta Junta		No se'n nomenaren, a aquesta Junta
<i>ALCALDE (president JLRS)</i>		
Ignasi de Loiola March Batlles (fins a desembre 1901. Lliga Regionalista. Gremi Agricultors de Manresa). Maurici Fius i Palà (1902-1904. Republicà Radical)		
<i>MOSSÈN (vocal nat)</i>		
Josep Alabern i Serrat, rector arxiprest (fou convocat, però no va assistir-hi)		
<i>METGE (vocal nat)</i>		
Francesc Costa i Salvatella, ⁸¹ metge titular més antic, i sotsdelegat de Medicina. (no consta que fos convocat, a aquesta reunió)		
<i>Representant del Partit Judicial a la Junta Provincial de Reformes Socials (sessió 15.07.1900)</i>		
Joaquim Perera Portabella (titular, de la JLRS de Manresa) Jaume Figueras Esteve (suplent, de la JLRS de St. Fruitós de Bages)		
<i>Comissió Inspectora de la JLRS</i>		
No se'n nomena cap, a aquesta primera Junta		

Font: ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1900. Junta local provisional de Reformas Sociales. 1900. Expediente general de su elección.

* Associació de Fabricants de Filats i Teixits de Manresa; ** Secretari.

81. Francesc Costa i Salvatella havia dimitit del càrrec de sots-delegat de Medicina el març de 1909, però no consta cap altre nomenament en lloc seu en aquesta renovació.

APÈNDIX II

Tarifas y Bases de trabajo del Ramo de Cintas de Algodón de Manresa

1. Los fabricantes abonarán una peseta por rollo de 33 L al operario en concepto de prestar la trama la cual se abonará en la casa del cobro que se determine.
2. La cintas se pagarán al obrero por las canas que elabore sin tener en cuenta lo que puedan disminuir en el tinte ó blanqueo.
3. Se suprimen por completo las medias pasadas rigiendose solamente por pasadas enteras.
4. El aumento ó disminución de pasadas en las cintas de granos se pagarán proporcionalmente al precio de tarifa.
5. La mayor ó menor cantidad de trama que entra en las piezas de color se aumentará ó rebajará proporcionalmente del precio de la tarifa.
6. A fin de evitar abusos en las pasadas vienen obligados los operarios y fabricantes á instalar reguladores en los telares de cinta de grano á la mayor brevedad posible no excediendo del plazo de un año.
7. Las horas, edades y clase de obreros se regirán por la Ley de 13 de Marzo de 1900 y disposiciones posteriores.
8. Los fabricantes vienen obligados á repartir el trabajo equitativamente tanto si es mecánico como si se elabora á la mano no pudiendo urdir por mas telares en caso de que alguna clase de cintas sufra alguna crisis.
9. Los precios de la presente tarifa se entienden con trabajo de día y en caso de que algun fabricante quiera trabajar de aumentará los precios de tarifa en un 15%.
10. Para un mejor cumplimiento de estas bases los fabricantes se obligan á designar una persona ó una casa de Banca para el pago á los obreros ó bien en la asociación de fabricantes cuando quede legalmente constituída.
11. Los fabricantes se comprometen á pagar exactamente los precios de tarifa y en caso contrario se les aplicará una multa cada vez que falten á juicio de un Jurado que se nombrará al firmar las Bases compuesto de tres personas que no sean fabricantes ni obreros del ramo de cintas, una nombrada por parte de los fabricantes, otra por parte de los obreros y una tercera por ambas partes. Los operarios y obreros también se comprometen á acatar el fallo de este Jurado por cualquier falta que cometan si se les aplica alguna multa.
12. Cuando en alguna fábrica por causa de averías ó sequia se tenga que suspender el trabajo de dia podrá suplirse en horas extraordinarias; la ampliación de horas no excederá en ningún caso de 12 semanales y entendiéndose que dichas horas serán pagadas con el precio de la tarifa de dia.
13. Para la inspección de fábricas y obradores las Juntas de fabricantes y obreros nombrarán una Comisión la cual resolverá las dudas ó interpretaciones que puedan subvenir y en caso de no llegar á un acuerdo, las resolverá el Jurado nombrado segun el artículo 11, viniendo obligadas las dos partes á cumplir el fallo que imponga dicho Jurado.
14. El importe de las multas se depositará en la casa designada para el pago y el reparto se verificará cada semestre á las familias de los obreros del ramo necesitadas ó enfermas á juicio del Jurado.

15. El Jurado y la Comisión nombrada se renovarán cada año; no obstante los individuos que formen parte pueden ser reelegidos y serán libres de aceptar ó renunciar el cargo que se les confiere y obligatorio el designado de nuevo.
16. Todos y cada uno de los fabricantes quedan obligados y se obligan con clausula penal á cumplir los acuerdos del Jurado. Esta obligación constituye para el fabricante un compromiso de honor á cuyo cumplimiento no puede faltar sin menoscabo de su crédito y dignidad.
17. El fabricante que dejare de cumplir la obligación que se le impone en el artículo anterior será en primer término amonestado por el Jurado, y si esto no se corrigiere, se requerirá por medio de Notario público previniendole que por incumplimiento de la obligación que se impone en el artículo 16 de estas Bases se les exigirá la cantidad estipulada en la clausula penal.
18. La clausula penal será de 100 á 500 pesetas por parte de los fabricantes, y de 10 á 50 pesetas por parte de los operarios y obreros.
19. No se urdirá por ningun telar cuyo trabajador no esté asociado, cualquiera que sea la clase de telar en que se emplee.
20. La presente tarifa de precios y Bases tendrá fuerza legal desde la fecha de su otorgamiento hasta el 15 de Septiembre de 1909.
21. Este compromiso será entregado al Iltre. Sr. Alcalde de esta Ciudad para ser archivado en las Casas Consistoriales y de él se quedará una copia exacta y firmada cada una de las dos partes, para mejor garantía del cumplimiento de las obligaciones que respectivamente se imponen.

Adición á la Base 11. La Comisión de los obreros que tenga noticia de alguna infracción de las tarifas ó Bases reclamarán al fabricante infractor y en el caso de ser desatendida lo pondrá en conocimiento del Jurado quien procederá á comprobar la exactitud de la queja. Si resultare cierta tendrá facultad para aplicar lo previsto en la Base 18.⁸²

82. Vegeu ACMA-ADC. Reformas Sociales, 1906.

APÈNDIX III

Reglamento para la ejecución de la Base 13 y sus concordantes del convenio de 9 de agosto de 1906 entre fabricantes y obreros del ramo de cintas de algodón

CAPÍTULO 1º.
DE LA CONSTITUCIÓN DE LA COMISIÓN

ARTÍCULO 1º: Para los efectos de la Base 13 y sus concordantes del convenio de 9 de Agosto de 1906 los fabricantes y los obreros del ramo de cintas de algodón tendrán constantemente formado un censo de los individuos que pertenecen á sus respectivas clases.

Los operarios que trabajen en sus casas por cuenta propia ó ajena, podrán á su libre voluntad inscribirse en el censo de los fabricantes ó en el de los obreros para ejercitar juntamente con los unos ó con los otros el derecho electoral de que trata el artículo siguiente.

ARTÍCULO 2º: Tanto los fabricantes como los obreros se reuniran en sus respectivos locales sociales el día diez de septiembre de cada año, á las 11 de la mañana y procederá á la elección de los vocales de la Comisión mixta, tres por la clase de fabricantes, tres por la clase de obreros y dos por la de operarios.

Estos operarios habrán de ser elegidos uno por los fabricantes entre los que figuren adictos á su censo, y el otro por los obreros de los que se hallen inscritos en el suyo.

Los dos designados se someterán á la designación de la Junta Directiva de la sociedad de operarios que podrá recusar los nombramientos hasta tercera vez. En el caso de recusación se harán las sucesivas elecciones en término nunca mayor de tercero día.

Ala [sic] cuarta elección el nombramiento del operario designado por los fabricantes ó los obreros de entre los de sus respectivos censos, quedará firme, dándose [sic] tan solo conocimiento, á la Junta Directiva de la Sociedad de operarios del que resulte elegido.

La elección de los fabricantes habrá de recaer necesariamente en dos mecánicos de los que tienen el trabajo reunido y uno de los que tienen el trabajo distribuido, por medio de operarios, ó viceversa.

ARTÍCULO 3º: Los ocho vocales de la Comisión así elegidos entrarán en posesión de sus cargos el día 15 de Septiembre y continuarán en ellos hasta igual fecha del año siguiente sin que sean admisibles excusas de ningún género, ni puedan ser sustituidos por ningún motivo.

Se exceptúa el caso de muerte de alguno de los vocales. En este supuesto, el fallecido será sustituido por otro de su clase, verificándose la elección al décimo día siguiente á su fallecimiento, con sujeción con lo prevenido al artículo anterior.

CAPÍTULO 2º. FUNCIONAMIENTO DE LA COMISIÓN

ARTÍCULO 4º: La Comisión se reunirá los días 15 y 30 de cada mes, y si éstos fueran festivos, el primero hábil que los siga, en el edificio de la Casa Consistorial.

ARTÍCULO 5º: La Comisión podrá actuar en primera y única convocatoria, cualquiera que sea el número de los vocales asistentes, siempre que haya más de uno.

ARTÍCULO 6º: Durante todo el año actuará de Presidente el más anciano de la Comisión, y de Secretario el más joven. Si dejaren de acudir á alguna sesión, los sustituirá en ella respectivamente el más anciano y el más joven de los concurrentes.

ARTÍCULO 7º: La Comisión resolverá sobre todos los asuntos que sometan á su deliberación los vocales inspectores y sobre cuantas reclamaciones formulen ante ella los obreos ó los fabricantes.

ARTÍCULO 8º: Los acuerdos se tomarán por mayoría de votos entre los concurrentes á la sesión. Si hubiere empate se reunirá la Comisión al día siguiente y á la misma hora para realizar una nueva votación. Si en ésta también hubiese empate, se someterá la cuestión al Jurado.

CAPÍTULO 3º DE LA INSPECCIÓN DE FÁBRICAS Y OBRADORES

ARTÍCULO 9º: La inspección alcanzará á las fábricas, á los obradores ya se trabaje en estos por cuenta propia ó ajena, y á las Casas de Banca en que los patronos consignen el importe del jornal de sus obreros, pudiendo auxiliarse de los comprobantes acreditativos del trabajo realizado.

ARTÍCULO 10º: Para la inspección de fábricas y obradores la Comisión nombrará dos vocales uno fabricante y otro obrero, que ejercerán dicha misión por turnos de un mes. Las designaciones las hará[n] independientemente cada clase nombrando los obreros á sus vocales de turno y los fabricantes á los suyos. La distribución de turnos se hará para todo el año en la reunión que la Comisión debe celebrar el 15 de Septiembre.

Al mismo tiempo que se designen los dos vocales inspectores se designarán también para cada mes dos suplentes, uno por cada clase, que sustituirán á los designados en caso de ausencia, excusa ó imposibilidad para el desempeño de sus funciones.

El vocal que se encuentre en cualquiera de esta[s] condiciones tendrá obligación de avisar á su suplente para que le sustituya desde luego en sus funciones inspectoras.

ARTÍCULO 11º: Cada uno de los vocales de turno podrá disponer la inspección que teng por conveniente, sin que puedan visitarse más de cuatro fábricas ú obradores por semana.

Para realizár dichas visitas, citará á su compañero por conducto de un dependiente del Municipio, y con doce horas de antelación cuando menos, para reunirse ambos en la Secretaría del Ayuntamiento. En la citación no estará obligado á decir cuales son las fábricas ú obradores que se propone inspeccionar.

Si el citado no acudiese á la casa Consistorial á la hora de la cita, lo acreditarà asi por diligencia el Secretario del Ayuntamiento ó el funcionario que haga sus veces.

El vocal inspector que haya promovido la reunión, podrá citar de nuevo á su compañero, y si éste tampoco concurriese al segundo aviso, despues de acreditada su inasistencia en la forma que queda indicada, podrá el vocal iniciador de la inspección realizar esta por si solo con igual autoridad que si la hiciesen los dos inspectores juntos.

Si en algún establecimiento hallara cualquiera falta, la comunicará sin necesidad de especificarla, á su compañero de inspección dandole nueva cita para la comprobación de aquella. Esta vez será obligatoria la asistencia.

Al practicar cada visita de inspección el visitante lo hará constar asi en un papel que entrará fechado y firmado al dueño ó representante del local objeto de la visita.

ARTÍCULO 12º: Del resultado de la inspección se dará cuenta á la Comisión en la primera sesión que esta celebre.

ARTÍCULO 13º: Si algún fabricante ú operario resisti[e]se ó dificultare, clara ó encubiertamente, la visita de inspección practicada con arreglo á este Reglamento, se le impondrá por este solo hecho el maximum de la multa á que alude la Base 18 del Convenio de 9 de agosto de 1906.⁸³

ARTÍCULO 14º: No podrán ser inspeccionados más de una vez por semana los obradores y las fábricas que no tengan el trabajo reunido. Las fábricas que tengan el trabajo reunido no podrán ser inspeccionadas mas de una vez al mes. Se exceptua el caso señalado en el penúltimo párrafo del artículo 11.

ARTÍCULO 15º: El fallo de la Comisión imponiendo alguna multa se comunicará al multado. Si pasaren diez días sin que esta abonare la multa, la Comisión se dirigirá al Alcalde cuando la pena fuere inferior á 25 pesetas y al Gobernador cuando fuese superior dándoles cuenta del caso é interesándoles que, en atención á ser ellos firmantes de este Reglamento y quedar por consiguiente desobedecida su autoridad, hagan uso si lo estiman conveniente, de las facultades que respectivamente les confiere el artículo 77 de la Ley Municipal y el 22 de la Provincial para imponer y hacer efectiva con sanción gubernativa la la [sic] multa decretada por la Comisión ó el Jurado en su caso.

Si pasaren diez dias desde la presentación del escrito sin que el Alcalde ó el Gobernador hayan accedido á lo solicitado la Comisión podrá acudir al Juzgado competente en reclamación de la efectividad de la multa impuesta.

ARTÍCULO 16º: Los abusos, extralimitaciones ó desatenciones en que los vocales inspectores puedan incurrir al practicar las visitas, una vez denunciados á la Comisión, podrán ser castigados por esta, y en caso de desacuerdo por el Jurado, con las mismas multas señaladas en la Base 18 del Convenio de 9 de Agosto de 1906, las cuales se harán efectivas por el procedimiento que queda indicado en este Reglamento.

83. La qual deia literalment: «La clausula penal será de 100 á 500 pesetas por parte de los fabricantes, y de 10 á 50 pesetas por parte de los operarios y obreros».

ESTE REGLAMENTO HA SIDO APROBADO Y FIRMADO POR LAS TRES CLASES DE FABRICANTES, OBREROS Y OPERARIOS DEL RAMO INDUSTRIAL DE CINTAS DE ALGODÓN QUE FORMAN LA COMISIÓN MIXTA NOMBRADA A TENOR DE LAS BASES DE 9 DE AGOSTO DE 1906 BAJO LA PRESIDENCIA DEL EXCELENTÍSIMO SEÑOR DON ANGEL OSSORIO GALLARDO GOBERNADOR CIVIL DE LA PROVINCIA Y CON ASISTENCIA DEL ILTRE SEÑOR ALCALDE DON PEDRO ARMENGOU Y MANSO EN MANRESA A VEINTE DE AGOSTO DE MIL NOVECIENTOS SIETE. = ANGEL OSSORIO = PEDRO ARMENGOU MANSO = J PORTABELLA DE ARGULLOL = ANDRES PONS SANTACREU = FRANCO. PONS = JOSE LLUVIA Y VIDAL = RAMON OLIVERAS Y CREUS = JOSE RIUS = JUAN SERRALLONGA = JUAN BUSQUETS

APÈNDIX IV⁸⁴

Nombres de los patronos y patronos operarios

Pancracio Cucurella	+	s	Juan Serrallonga x
Juan Riera	+	s	B. Casellas
Sucesor de Isidro Dalmau	+	s	Carlos Bayona
Ramon Puigarnau	+	s	Juan Pinto
Francisco Serrayma	+	remo x	Ignacio Perramon
Lluviá Hermanos	x	x	M. Castedo
Francisco Ponsa	(no tiene obreros)	s	José Altimiras
Baltasar Portabella	+	x	José Camprubí
Pedro Carreras	x	s	José Torrella
Andres? Dalmau	+tarifa, bases?	x	Salvador Valls- x 30-9
Jose Canela	(no tiene obreros) 4 telares	x	Luis Valls (Cucurella)
Hijos de Matarrodona	+	4 « s	Jaime Caellas (Lluviá)
Francesc Tuneu	(no tiene obreros)	s	Manuel Galí
Luis Vallès	+	x Martin	Valentin Martrus x
Ramon Roig	+	7 telares	Ramon Subirana (Lluviá)
Juan Estany	+	x	Antonio Vilalta
Agustín Domenech	remo	6 «	José Aragón x Serrahima
			Manuel Rosell - Sr. Benito

Estos son los Patronos que an recibido el oficio, Bases y Tarifas
Manresa 13 Julio – 1911
Convocar jueves 6 tarde á los que no llevan S.

84. Els de l'esquerra són els patrons i els de la dreta, el operaris. Elaboració pròpia.